Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, N. Y. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה שביעית HATOREN גליון לד (רלד)

התורן

עתון שבועי
יוצא בכל יום ששי

התוכן

—

VOL. VII NEW YORK, NOVEMBER 12, 1920 No. 34 (234)

HATOREN
Published weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK.
Telephone, Stuyvesant 8140

מחיר „התורן“
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ־לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

ועד התעודות

ועד התעודות למורים העברים מודיע:

1) בשנה זו נקבעו ארבעה פרקים לבחינת המורים שפנו אל הועד: בחודש כסלו, אדר, סיון, אלול.
2) הבחינות הן בתנ"ך, דקדוק, דברי ימי ישראל, הספרות העברית החדשה, השכלה כללית ופדגוגית, כשרון הוראה; בעד מדרגה א גם ספרות ימי יבינים ותלמוד.
3) התעודות נחלקות לג' מדרגות: א, ב, ג.
4) בחינת כסלו תהיה ביום ב, ד, ו — 22, 24, 26 נובמבר, ש. ז., משעה 10 בבוקר עד 1 צהרים.
5) לפנות בעד אינפורמציה או כתב־בקשה לבחינת כסלו, לא יאוחר מיום ד', 17 נובמבר. המתאחרים ידחו לבחינה השניה.

Board of License for Hebrew Teachers
114 Fifth Avenue, Room 1403.

ועד התעודות:

פרופיסור מרדכי מ. מ. קפלן (מ"מ של פרופיסור פרידלנדר ז"ל, בתור יו"ר), ראובן בריינין, צבי שרפשטיין, א. ח. פרידלנד, יוסף ברגין, מרדכי הלוי, א. א. האנאר. י. קנוביץ, המזכיר.

VOL. VII NEW YORK, NOVEMBER 12, 1920 No. 34

התורן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

העורך:
ראובן בריינין

שנה שביעית | ניו־יורק, א׳ כסלו, תרפ״א | גליון שלשים וארבעה

לְסִדּוּר חַיֵּינוּ הַמִּשְׁפָּטִיִּים בָּאָרֶץ

ב.

משפטנו האזרחי עמד על הגובה של משפט פועל ומתאים אל דרישות הזמן באירופה עד לפני מאה שנה בערך. המשטר הפיאודאלי, התאחדות הגילדות בימי־הבינים, המסחר הליבנטי וסחר הכספים והשטרות של תקופת הריניסאנס — לכולם הסתגל המשפט העברי ויצר מוסדות וחוקים מתאימים, שבהם עוד הקדים את סדרי המשפט של אירופה ושמש לפרקים דוגמה להם. כדאי להזכיר מהנובילות האחרונות של דיני הממונות שלנו את החוקים המצוינים על־דבר ניירות שווי־כסף ועל־דבר סדר הקנאתם ומסירתם, את הדינים שהניחו את היסוד ליצירת שטרות הווכסל ושיצרו את שטר הממר״ם בפולניה במאת השנים השבע־עשרה. צריך אמנם להודות, כי במאת השנים האחרונות, כאשר נפלו חומות הגיטו והיהודים התחילו להשתמש בבתי־דינים אזרחיים ובמשפט אזרחי, חדלו דיני הממונות שלנו מלהתפתח. תוצרת המכונות, התרכזות הקאפיטאלים של מניות והתפשטות המסחר שמעבר לאוקינוס, אלה הסימנים המיוחדים של המשק שבתקופתנו, לא מצאו להם עדיין הד במשפטנו הלאומי.

אולם כשרון ההסתגלות של המשפט העברי רב הוא ובנקל אפשר להתקין דיני הממונות שלנו ולהעמידם על הגובה הראוי לזמננו. הדוגמה התלמודית עם היסוד הדינאמי השורר בה וחריפות השכל שעליה היא בנויה, יש בה ספוגיות למדי לשם הבאת שנויים ותקנות לצורך השעה. ובמדה זו היא עלולה להתפתחות מודרנית עוד יותר מהדוגמה הרומאית, שבה שולט ביחוד היסוד הסטאטי והצורה הבנאית של המשפט.

בעיקר הדבר, בנובילות האחרונות של דינינו, שהראיתי עליהם לעיל, כבר צפונים הגרעינים היסודיים להתפתחותו המודרנית ולהכשרתו להלכה ולמעשה ולשמוש במדינה קולטורית של זמננו. המשפט העברי במשך זמן קיומו ההיסטורי כבר שמש בתקופות רחוקות זו מזו ובמדינות רבות תחת אפקים שונים. ממשפט של עם אכרים וממשק חקלאי פעוט עבר, על־ידי עבודה ענקית של גאונינו, והסתגל אל מצבנו בתור עם של סוחרים ואל משק מרקאנטילי ומשא־ומתן של שטרות וכספים בימי־הבינים. ההכשרה הדרושה בכדי להתאימו אל החיים הכלכליים וההתפתחות המשפטית של זמננו מעטה היא לעומת הדרך ההיסטורית שכבר עבר בה.

הדברים האמורים פה ישמשו תשובה גם על החששות מימין. בשום זמן לא נקפאו דיני הממונות שלנו ולא חדלו להתכשר ולהסתגל אל החיים. חלק זה של ההלכה נתקנו בו תמיד תקנות ונעשו בו שנויים בהתאם לצרכי השעה ומאות דוגמאות של תקנות בדיני ממונות נוכל למצוא בספרותנו המשפטית. מי שהוא מומחה בדיני ממונות שלנו ובקי בתורת המשפטים יודה ויכיר, שגם מנקודת־ראות של משמרים יש למצוא בסים ליגאלי להכנים את התקנות הדרושות במקצוע זה של משפטנו.

בשביל להחיות את המשפט העברי ולהנהיגו בחיים מודרניים דרושה עבודה של הכנה רבה. כל מפעל שיש בו יצירה דורש מרץ, התמכרות והתגברות על הכחות האינרטיים; וכדרך שעשינו בתחית שפתנו צריכים אנו לעשות בתחית משפטנו. דרושה עבודה מדעית וסדורית רבה לשם עבוד המקורות של המשפט העברי וגלוי אותם העיקרים המונחים ביסודו, שהם צריכים לשמש בסים להתפתחותו. ויחד עם זה נחוצה עבודה של חקירה בחוקים היותר משוכללים של מדינות שונות, בכדי לסגל את המשובחים שבהם אל חיינו בעתיד.

לעבודת הכנה במקצוע זה נגשה „אגודת המשפט העברי“, שנוסדה במוסקבה, אחרי הדיקלאראציה הבאל־פורית, למטרת עבודו המדעי והשמושי של המשפט העברי. בין מיסדי האגודה היו היוריסטים: הרב יעקב

מזא"ה, ד"ר ש. אייזנשטאט ויוסף פרסיץ, ועורכי־הדין יוסף רוזנטאל, פ. דיקשטיין וכותב הטורים האלה. בראשית עבודתה נגש האגודה זו לעבוד וסדור המקורות של המשפט העברי. אך הערבוביה הבולשיוויסטית שהשתררה ברוסיה הפיצה את חברי אגודה זו והפסיקה את עבודתם הפוריה.

אָמנם לא בחדר העבודה של חוקרים ואנשי מדע יברא המשפט העברי שבעתיד, אלא שבודאי יהא נוצר על־ידי החיים ובתוך החיים בארץ. התנאים הכלכליים, היחוסים שבין השדרות והמפלגות, הזרמים הקולטוריים, הדעות וההשקפות, שעתידים להולד בארצנו, כל אלה יראו השפעתם על מצב המשפט שם ויתוו את הדרך להתפתחותו. אבל חובת זמננו היא, שאין להחמיץ אותה, להניח ביסודה של התפתחות זו את העיקרים החיוניים של משפטנו ההיסטורי ושל המוסדות היותר משוכללים שיצרה האנושיות.

אם נאחר בעבודת יצירה זו ולא נתחיל בה עם התחלת ההגירה וההתישבות בארץ נביא הפסד רב. מצד אחד, או שתשמש ערבוביה של חוקים ומנהגים, אירו־פאים ומושלמנים, או שיקבע ספר־משפטים זר לרוח עמנו והכרתו; ומצד השני, בחוגי החרדים ישתמר המשפט העברי בנקודת־קפאון, מבלי כל הסתגלות אל החיים הנוכחים. אל לנו להכניס ניגודים וסתירות כאלה לתוך חיינו, אלא שבשעת התחלת הקמת בנינינו נניח את היסוד למשטר משפטי עברי, שיגדל, יחזק וישוכלל עם התפשטות הישוב היהודי בארץ ועם גידול עמידתו ברשות עצמו.

* * *

בישוב החדש בארץ, למרות קוטן כמותו, כבר הורגש הצורך בקביעת משטר משפטי עברי וכבר נעשה בו הצעד הראשון ליצירת בית־דין עברי קבוע. „משפט השלום" הוא בודאי אחד המוסדות הכי חשובים של הישוב החדש וממנו עתיד הבית־דין העברי להבנות. משום כך ראוי להקדיש לו כאן תשומת לב מיוחדת ולהראות על התקונים שצריכים לבוא בו, בכדי שיוכל למלאות את תפקידו הגדול בתנאים החדשים.

על־פי תכונתו משפט השלום הוא בית־דין של בוררים, וקיומו והפרחתו בשנים האחרונות מעידים עד כמה גדול אי־הסיפוק בבתי־דינים הקיימים בארץ. כי בתי־דינים של בוררים מתפשטים ומקבלים צורה של מוסדות קבועים, בשעה ששורר בחברה אי־סיפוק בבתי־דינים של הממשלה. כך היה ברוסיה אחרי המהפכה הבולשיוויסטית, כשנסגרו בתי־הדינים של הממשלה והטריבונאלים החדשים יכלו רק להטיל אימה ולא לרכוש אמון וכבוד, שאז נוסדו הרבה בתי־דינים של בוררים וכל המשפטים בעניני משא־ומתן עברו בפועל אליהם. גם הקהלה היהודית במוסקבה יסדה אָז בית־דין קבוע של בוררים, שהתפתח באופן מצוין ונעשה שם אחד המוסדות הכי חשובים. (כותב הטורים האלה השתתף בתור חבר בבית־דין זה). וכך הוא המצב בזמן האחרון גם באירלנדיה, שמחמת אי־הסיפוק בבתי־דינים של הממשלה נתפשטו ונתבססו שם בתי־הדינים של בוררים. (עיין בנידון זה במאמר הראשי של השבועון Nation הלונדוני מיום 1 לחודש מאי שנה זו).

בתי־דינים של בוררים ממלאים איפוא תפקיד חשוב בתקופת מעבר, שאין משטר קבוע שורר בחיים. אבל האם אפשר שמשטר משפטי נורמאלי יהא קיים ועומד אך על בתי־דינים של בוררים? על שאלה זו יש להשיב בשלילה.

מלבד בירור עניני סכסוך, שיכולים במדה ידועה להעשות תמיד בבתי־דינים של בוררים, מהלך המשא־ומתן דורש נורמות קבועות בספר חוקים וכל אזרח צריך לדעת את התוצאות המשפטיות של מעשיו ולהתחשב עם הזכויות והחובות שיוטלו עליו על־ידיהם. אי־אפשר לישאת וליתן ולעסוק במסחר וקנין וישובו של עולם על סמך מה שעתידים אנשים נאמנים להחליט ולפסוק על־פי יושר לבם, אלא שדרושה כאן תמיד ידיעה ברורה ומדויקת של נורמות מסוימות וקבועות בספר דינים. מטעם האָמור החוקים של זמננו מגבילים לפרקים את כחו של בית־דין של בוררים לפתור את השאלות המשפטיות, כגון החוק האנגלי, המוסר לבית־דין של בוררים לברר רק את השאלות המעשיות ומחייב אותו להגיש, על־פי תביעת אחד מהצדדים, לבית־המשפט של הממשלה לפתור את השאלות המשפטיות. (S. 19 Arbitration Act 1889).

מדינה קולטורית של זמננו לא תוכל להתקיים בלי סדר משפטים קבוע, רק על־פי הכרתם הנכונה של אנשים ישרים, ואילו באנו ליצור מצב כזה בארץ, היינו מחזירים את גלגל ההיסטוריה אחורנית אל התקופות הקדומות, ימי שפוט השופטים, שבהן התחיל המשפט להיות נוצר על־פי מנהגים ופסקים של זקנים וראשי אָבות.

מלבד זאת בית־דין של בוררים, כשהוא נעשה למוסד קבוע לדון ולברר כל שאלות המשא־ומתן יש בו תמיד סתירה פנימית. המעלה היותר חשובה של בית־דין של בוררים היא, שבו נבחרים לכל ענין וענין אנשים בקיאים ובני סמכא בפרט הנידון וידיעתם המעשית שקולה כנגד חסרונם בהכנה יורידית. במה דברים אמורים כשבית־דין זה נברר לכל ענין בודד, אבל אם הוא נעשה למוסד קבוע, השופטים נעשים פרופיסיונליים ואי־אפשר שתהא להם המומחיות הדרושה בהבחנת כל הענינים השונים של משא־ומתן; ונוסף על זה עוד תחסר להם ידיעה יורידית והכנה מדעית, המקילה כל־כך לתפוס את השאלות ולהתיר את הספקות והנותנת בתור בסיס השקפות חברתיות רחבות. משום כך בחיים נורמאליים בתי־דינים של בוררים נבחרים ad hoc לבירור ענין אחד, מקרב האנשים המומחים לאותו דבר, או שהם נוסדים בקביעות לשם בירור סוג אחד של סכסוכים, כמו שכירות פועלים וכדומה.

הידיעה בהליכות המשא־ומתן, החסרה לפעמים לבית־המשפט של הממשלה, מתמלאָה בארצות קולטוריות

על־ידי קביעת Jury לעזור לבית־דין בבירור השאלות המעשיות, או על־ידי אכספרטים נמנים למטרה זו. אבל בית־דין של בוררים בתור מוסד קבוע לברור כל עניני המשא־ומתן יש בו המגרעות של בתי־משפט הממשלה ואין בו מעלה יתירה שתשקול כנגד חסרון הידיעה היורידית של חבריו.

הדברים האמורים מספיקים להראות על התקונים שאנו צריכים להביא במשפט השלום בארץ, היינו: קביעת דינים ברורים ומסוימים והגברת היסוד של המומחים היוריסטים. אפשר וראוי להשאיר כר נרחב להשתתפות באי־כח דעת הקהל בתור Jury או מומחים, אבל היסוד לבית־דין צריך להיות, כמו בכל הארצות, שופטים בעלי מקצוע, שקבלו את ההכנה הדרושה למלאות את התפקיד היותר חשוב בחברה.

יש עוד נימוק אחד מכריע בפתרון שאלה זו. משפט השלום, כמו כל בית־דין של בוררים, מתבסס על הסכמת הצדדים המתדיינים בו (Submission) ואין לו כל יפוי־כח של כפיה. בעתיד הקרוב, עם התפתחות הישוב בארץ, בודאי נצטרך ליצור בית־דין עברי מיופה כח לכפות להשמע לו. תפקיד ממשלתי יוכל להמסר רק לבית־דין נורמאלי ולא לזה שכל כחו הוא בחתימת הצדדים את שטר הבירורים.

* * *

יחד עם סדור בית־דין עברי בארץ תשומת־לב רבה ופתרון בלי כל דחוי דורשת השאלה על־דבר יסוד נוטריות עברית.

נוטריות עברית נחוצה מאד בארץ, בכדי שאפשר יהיה לכתוב עברית ועל־פי משפט עברי את כל השטרות, הקיומים ומעשי בית־דין ולנהל בעברית את ספרי החשבון ועסקי המשא־ומתן. רק על־ידי נוטריות עברית יכולה השפה העברית לשלוט גם מחוץ לבית־הספר וחוג המשפחה, בתוך החיים המעשיים ומהלך המשא־ומתן, ובלעדי מוסד חשוב זה אין העברית יכולה להשתרר בכל פנות חיינו, אי־אפשר למשפט עברי שיקבע בארץ ולבית־דין עברי שיפעול באופן נורמאלי.

בכל משך דברי ימינו היו נוטריונים עברים קיימים ועובדים תחת השגחת בית־דין. בתקופת התלמוד היו ידועים בשם סופרי הדיינים; בימי־הבינים נקראו בשם סופרי הקהלות. משום שעל־פי דינינו היו הרבה שטרות נחתמים בעדים, היתה על יד סופר הקהלה קבועה עוד משרת עדי הקהלה, שהיו חותמים על כל השטרות. לסופר הקהלה היה ערך חשוב בהליכות המשא־ומתן בימים ההם וקהלות רבות היו מתקנות, שכל שטר שלא נכתב על־ידי סופר הקהלה ולא נחתם בידי עדי העיר הוא בטל (תקנת מטיטולא, טור חושן משפט סימן ס"א).

עתה צריכים אנו לשוב ולהחיות מוסד חשוב זה ולתת לו צורה של נוטריות עברית, שצריכה להוסד מיד, לפחות במרכזים העברים היותר חשובים בארץ. את האנשים שיש להם ההכשרה הדרושה בעברית ובמשפט הכללי לשם מטרה זו אפשר למצוא גם עתה. נחוץ אך לסדר ולעבד בשביל שמושם תקנות, טופסים וצורות משפטיות ולברוא שוב מוסד שימלא תפקיד ההשגחה על הנוטריונים ויתן להם את ההוראות הדרושות.

* * *

המסקנות שהגענו אליהן הן איפוא אלה: עבודה ליגיסלאטיבית תתחיל בארץ מיד בראשית עבודתנו העתידה; דרושה עבודת הכנה לשם סדורו והכשרתו של המשפט העברי לשמוש במדינה קולטורית חפשית; הבית־דין העברי שישמש בארץ צריך שיהא בית־דין נורמאלי ושימלא תפקיד של אורגאן הממשלה; נוטריות עברית צריכה שתוסד בארץ למלאות את צרכי המשא־ומתן.

דחית עבודה זו יכולה להביא פגם בזכויותינו האוטונומיות בארץ, כי על־ידי כך תחסר הגדרת עצמנו אחד מיסודותיה העיקריים. אם אנחנו נתמהמה להנהיג משטר עברי, מהלך החיים לא יעצר על־ידי כך. משפט זר ומנהגים זרים, או, מה שיותר גרוע, ערבוביה של דינים ומנהגים ישתררו; במקום בתי־דינים מתוקנים, אם נמנע מיצירתם, יבראו בתי־דינים גרועים וערכאות שלא ימלאו את תפקידם כהוגן. וכבוא השעה שבה נצטרך להנהיג משפט עברי, אפשר שנהיה בה מוכנים ומזוינים בכל מכשירי המדע, אבל בפועל משפט זר ישלוט בארץ, שנהיה מוכרחים לעקור אותו. נקל ונכון יותר ללכת עם החיים ולהתחיל ביצירת משטר משפטי עברי יחד עם יצירת הישוב בארץ.

* * *

לשם עבודת הכנה לקביעת משטר משפטי עברי בארץ צריכה ההסתדרות הציונית לבחור מיד בועדה של יוריסטים מומחים במקצוע המשפט העברי והכללי.

העבודה העיקרית של ועדה זו תהא: לעבד הצעת־ספר־חוקים שישמש בחיינו בארץ, וכאמור, ראשית עבודתה תהא במקצוע דיני הממונות ומהלך המשפט. לחברי ועדה זו צריכים להמנות מומחים, בעלי נסיון ואנשי מדע, הן במשפט העברי והן במשפט הכללי, הכחות היותר נעלים שיכולים אנו למצוא בשעה זו. סדר המשפטים העברי צריך להיות מעובד על יסודות המשפט העברי ההיסטורי ועל־פי המקורות של תורת משפטנו, מסודר בסיסטימה מודרנית ומתוקן ומשוכלל לשמוש במדינה קולטורית בהתאם לצרכי זמננו ולהתפתחותם הכללית של הדעות המשפטיות בזמננו. עבודה זו אמנם כבדה וצריכה שתמשך כשתים־שלש שנים, אבל היא אפשרית למומחים מזוינים בכל מכשירי המדע וצריכים אנו לגשת מיד להתחלתה. הטכניקה היורידית, שהיא מפותחת מאד בדינינו, תרשה למצוא בסים ליגאלי בשביל התקנות החדשות והנובילות שנצטרך, אחרי משא־ומתן של הלכה וחקירה עיונית, להכנים לתוך סדר משפטנו.

אופן אישורה של הצעת הקודיקס ונתינת סאנקציה לכל התקנות החדשות נקבע אחר כך, ובודאי אפשר יהיה למצוא דרך מתאימה לתת יפוי־כח ראוי לקודיפיקציה זו.

מלבד העבודה הקודיפיקציונית, הועדה היורידית תדון ותעבד הצעות ותכניות מעשיות בכל הנוגע לסדור חיינו המשפטיים בארץ.

כאמור למעלה, נוטריות עברית צריכה שתוסד בארץ ועיבוד תקנות בשביל מוסד חשוב זה וקביעת צורתו המשפטית תהא אחת העבודות הראשונות של ועדה זו. היא צריכה גם־כן להביא סדרים בעבודת בתי משפט השלום בארץ, והיא תעבד הצעות בשביל התקנות הדרושות למהלך המשפט בהם, תקבע את אופן נתינת סאנקציה לפסקי דיניהם, כדי שמשפט השלום יעבוד כראוי עד שתבוא השעה ליסד בית־דין עברי קבוע בתור אורגאן הממשלה. וכאשר תתחיל עבודה ליגיסלאטיבית בארץ ועדה זו של מומחים תביא עזר רב ותשמש בתור אבטוריטט מדעי לתת בשעת הצורך את ההוראות הדרושות בנוגע לעיקרי תורת משפטינו ויסודות היורים־פרודנציה של זמננו.

עורך־דין אשר גולאק.

לונדון.

„צְעִירֵי־צִיּוֹן“ בְּאוּקְרַאִינָה

מאת

יצחק ספקטור.

במכתב לה„פארווערטס“ מקופנהגן יסופר: „כי בחרקוב היה הקונגרס השלישי של „צעירי ציון“ מאוקראינה. להקונגרס באו גם צירים מרוסיה, רוסיה הלבנה, אורל וקוקז. הקונגרס החליט לתמוך בסוביטים וברוב דעות נתקבלה ההחלטה לבטל את המפלגה של „צעירי ציון“ ולתאחד עם המפלגה של פועלי ציון הקומוניסטית“.

לכאורה, הידיעה הזאת, אם רק נכונה היא, תפתיע את כל חוגי הקהל העברי. ואין ספק, כי ה„הופעה“ הזאת תטביע את חותמה על כל מהלך עבודתנו הציונית, זאת אומרת, כי הידיעה הזאת (אם רק היא נכונה) תעשה רושם כביר ואולי גם מדכא במדה ידועה בכל חוגי הציונים. אמנם, לפי המבט הראשון ככה צריך להיות, כי לפי תנאי המצב הנוכחי שערי ארץ־ישראל עדיין סגורים בשביל אלימנטים כאלה שעומדים על הפלאט־פורמה הסוביטית. וכולנו יוודעים שהמקור היחידי שממנו שאבה ושואבת וגם תשאב לעתיד ארץ־ישראל חלוצים לעבודה הוא — ההסתדרות של „צעירי ציון“ ברוסיה. ואולם מי שמכיר היטב את המצב המדיני הכללי ברוסיה ובאוקראינה וביחוד מצבה של „צעירי ציון“ והתקופות והמאורעות השונים שעברו עליה — הידיעה הזאת לא תפתיע אותו כלל וכלל. שלש תקופות עברו עליה, על ההסתדרות של „צעירי ציון“ באוקראינה: א) תקופת קרנסקי, ב) תקופת הגרמנים וההיטמאן ו־ג) תקופת הבולשיביסטים *.

התקופה הראשונה. רסן השלטון ברוסיה ובאוקראינה נמצא אז בידי הממשלה הזמנית, שבראשה עמד אחרי כן א. פ. קרנסקי. חופש גמור ומוחלט שרר בימי שלטונה בארץ. לכל מעוט ומעוט נתנה הממשלה הזמנית האפשרות להסתדר ולחיות חייו הוא ובאשר הוא. ניתן חופש הדבור והדפוס בכל הלשונות. נקרע רוע הגזרה של הצאריסטים מעל העמים הקטנים וכולם קבלו שווי זכיות. והסולת של הריבו־לוציה זוהי האבטונומיה הלאומית שבעדה נלחמו עשרות בשנים. לשמחתנו לא היה קץ וגבול. מכל פנה וקרן זוית שבחוצות אוקראינה נשמע היה קול ששון וקול שמחה: „בא שחרור העמים!“ והתקופה הזאת, תקופת קרנסקי, היא גם „תקופת הזהב“ בחיי ההסתדרות של „צעירי ציון“ באוקראינה, אם כי היתה אזי עוד במדרגה של יצירה והתפתחות, ואולם נעצרה כמעט בעצם התפתחותה בהגיעה לגובה ידוע. „צעירי ציון“ היו כמעט הראשונים שהרעישו את הרחוב היהודי הנרדם וקראו לארגון פנימי. „צעירי ציון“ הצטיינו בעבודתם בכל הבחירות שהיו ברוסיה ובאוקראינה. „צעירי ציון“ נעשו לקריטריום החי שבהסתדרות הציונית הכללית. כמעט כל העבודה המעשית שנעשתה בתקופה ההיא בלי הגזמה — פרי עבודתה של הסתדרות „צעירי ציון“ הוא, ואיש לא יכחיש את העובדה הזאת. ההסתדרות של „צעירי ציון“ הכריזה מלחמת תגרה נגד ה„אידיש“ ויצאה במלחמה גלויה בעד השפה העברית. וראיה לכך ישמשו האינצידנטים השונים שהיו כמעט בכל המקומות בתפוצות אוקראינה עם פתיחות הקהלות העבריות. „צעירי ציון“ לא רצו לוותר בשום אופן על ההצהרות של הציונים בקהלה העברית, כי יכריזו אותן בשפת הגלות. והנצחון היה סוף־סוף על הצד של „צעירי ציון“, וברוב המקומות שבאוקראינה הקריאו את ההצהרות בקהלות העבריות בשפה העברית, בשפה הבורגנית. הרעיון של „צעירי ציון“ חדר לאט־לאט עמוק לתוך השדרות הרחבות שבעם היהודי ובמשך זמן קצר מאד מנתה ההסתדרות של „צעירי ציון“ ברוסיה קרוב ל־55־60 אלף חבר, מלבד אלה שנטו אחריה ועמדו מחוץ למחנה. „צעירי ציון“ היתה כמעט ההסתדרות היותר מאורגנת וחזקה ברחוב היהודים. „צעירי ציון“ התחילה לתפוס את המקום היותר חשוב שבמחנה ישראל. ועל־פי האיניציאטיבה של „צעירי ציון“ נפתחו שעורי ערב לשפה העברית בקנה־מדה הכי גדול. אפילו בתקופה היותר קשה ליהודים, תקופת דניקין באודיסה, שה„תרבות“ כמעט שלא עשתה כלום בשביל התרבות, מלבד הד"ר קלוזנר שטפל בהוצאת שבועון עברי „ברקאי“, — „צעירי ציון“ סדרה אפילו אז שעורי ערב לעברית והרצאות שונות כמעט בכל שכונה ושכונה.

* את תקופת דניקין אין לחשוב לתקופת עבודה או השתלשלות, כי עם בואו של דניקין היתה רק עבודה אחת: לעזור לננוער הפרעות והשמות שעשה דניקין ועוזרו הנאמן הגיניראל שקורא.

שבאודיסה. כיוצאת מהכלל היתה העיר חרקוב, המקום היחידי ש„תרבות" ובראשה המנוח כאהנשטאם והד"ר טשארני ואחרים התחילו בעבודה. אמנם זה עלה בידם יען שבחרקוב לא היו כמעט פרעות.

כל המפלגות ה„סוציאליות" היהודיות נוכחו אחרי נסיונות שונים, כי תכבד עליהם המלחמה עם „צעירי ציון" ברחוב היהודים וכי עתידה הסתדרותם לגרור אחריה גם את שאר ההסתדרויות הסוציאליות, ומזה נשקפת סכנה לכל ה„סוציאליות" שברחוב היהודים. „הבה נתחכמה!" קראו הסוציאליים, החל מה„בונד" המתבולל וכלה ב„פועלי ציון" הפוסחים על שתי הסעיפים והחליטו להוציא את המלחמה הפנימית שבמחננו אנו החוצה, לרחוב הרוסים. אז באו עלילות שוא על „צעירי ציון". התחילו לזרוק מלים מפוצצות לשדרות הרחבות של הרוסים. ככה דברו וכתבו ה„סוציאליים" העברים שלנו, דברו וכתבו תמיד רק ב„אידיש", ואולם עלילות שוא, רכילות ולשון הרע ובכלל פרובוקציות שונות הדפיסו בשפה הרוסית והפיצו אותן בכונה בבתי החרושת ובמקומות צבור אחרים שהרוב המכריע של העובדים שם היו רוסים. „מתנגדי־המהפכה", קלריקאליים, בוגדים ומלשינים, ועוד מלים יפות... בכנויי כבוד כאלה קראו ל„צעירי ציון". סדרו גם באופן כזה שאסרו למי שהוא לתת ל„צעירי ציון" מקום להתאסף ומה גם לערוך אספה בשביל הקהל הגדול, שהיה כל־כך צמא למלה ציונית. עם ה„מעשים" האחרונים של הסוציאליים עברה גם תקופת הזהב של „צעירי ציון" באוקראינה.

עם שקיעת הריבולוציה הרוסית שקעה גם שמשה של כל היהדות האוקראינית, וביחוד העבודה הסוציאלית. הבולשיביקים, „המהפכנים הראשונים", הספיקו להרוס את כל מוסדי החיים שבאוקראינה. ועד שבאו הגרמנים לאוקראינה שלטה כמעט אנרכיה גמורה. עם בואם של הגרמנים וממלכת ההיטמאן באה גם תקופה חדשה בחיים הכלליים, וביחוד בחיי עמנו.

התקופה השניה: הגרמנים אמנם הכניסו סדרים חדשים באוקראינה, ואולם המצב הכלכלי הורע מאד. הורגש מיד חוסר בלחם, כי לפי חוזה השלום שבין הגרמנים והדירקטוריה של אוקראינה התחיבה זו האחרונה לגרמנים בעד עזרתם כ־50 מיליון פוד לחם. והגרמנים מצדם הם לא חכו ליום המחרת, עד שהדירקטוריה תתן להם את המובטח והוציאו מאוקראינה כל מה שהיה אפשר להוציא ולשלוח לגרמניה, ששם חכו לזה בכליון עינים. נשארו גם הרבה אנשים בלי עבודה, כי הבולשביסטים הרסו הרבה מכונות שבבתי החרושת והגרמנים המיתו את כל מי שנקרא בשם בולשביק וגם הענישו קשה כל אלה שהיו קרובים בדעותיהם לבולשביסטים. נפוצו שמועות, כי הגרמנים אומרים להחזיר את העטרה ליושנה. ואמנם הגרמנים התחילו להראות סימנים של ריסטאבראציה בסדרי החיים, ואולם חלק גדול מתוך כל השדרות קבל באהבה את כל השנויים החדשים שהכניסו הגרמנים, כי הקהל הרחב עוד לא שכח את האנדרולמוסיה והאנרכיה של הבולשביקים. הגרמנים הענישו קשה את השודדים. ואולם הסבלנות של רוב היהודים פקעה, ואי שביעת הרצון במושלים החדשים גברה כשהשלטון ההיטמאני התחיל לחדור אל תוך נשמת העם. ואי שביעת הרצון להמושלים הזרים, למגיני ממשלת ההיטמאן הורגשה עוד יותר כשהכריחו ללמוד בכל בתי־הספר את השפה האוקראינית שהביאו הגרמנים מגליציה, אוקראינית אחרת לגמרי. השפה האוקראינית נעשתה לחובה וגם כמעט לשפת ההוראה היחידית בכל בתי־הספר שבאוקראינה. ממשלת ההיטמאן לא הסתפקה בזה גרידא שהרע לתרבות העברית, כי לאט־לאט התחילה לשלול גם זכויותיהם של הרוסים.

המצב הרע הגיע עד מרום קצו, ביחוד כאשר סגרו את כל העיריות הדימוקרטיות. זה היה משבר כללי. שביתות גדולות נערכו על־ידי כל האוכלוסים ומחאות שונות ונמרצות נשלחו לממשלה הנוכחית. חכו לשלטון חדש. כל אחד בלי יוצא מהכלל רצה לראות במפלתה של ממשלת ההיטמאן. והחיים הסוערים האלה הטביעו את חותמם על כל המפלגות השונות. התנועה הכללית והזרמים השונים והסיסמאות החדשות שנסרו בחלל העולם האוקראיני פרצו וחדרו גם לתוך המפלגה של „צעירי ציון". נוצרו שני זרמים. ו„צעירי ציון" התחילו להתפלג לשנים: לאגף ימיני ולאגף שמאלי. האגף השמאלי של „צעירי ציון" היה קרוב מאד ל„פועלי ציון", או כמו שהתבטא בארו, מי שהיה ציר המרכז של „פועלי ציון" באוקראינה: „צעירי ציון" השמאליים מתחילים לבקר את „גן הילדים" של פועלי ציון". ואולם בזה היו „צעירי ציון" השמאליים נבדלים מ„פועלי ציון": כי הראשונים הכירו את השפה העברית בתור שפה לאומית ושפת ההוראה בבתי־הספר העברים. התחילו וכוחים סוערים ותדירים בין שני אלה האגפים בתוך ההסתדרות של „צעירי ציון". ובמקומות שונים נבחרו גם שני ועדים. מצבם הפוליטי של „צעירי ציון" באוקראינה בתקופה זו לא היה רע ביותר לעומת מצבן של המפלגות הסוציאליות האחרות. אפשר ואפשר היה לעבוד, ואולם העבודה נתמעטה ותחת זאת התחילו לטפל בפוליטיקה הכללית יותר מאשר בציוניות. מתוך החיים הנרגזים והיחס הרע לממשלת ההיטמאן ולמגיניה הגרמנים הופיע על הבמה הפוליטית באוקראינה פטלורא. הקרקע באוקראינה היתה מוכשרה לאיזו מהפכה שהיא, ופטלורא מצא את שעת הכושר לזו וכוון בדיוק את השעה, והיה המתחיל בהמהפכה החדשה. עם בואו של פטלורא נפתחו מיד שוב כל העיריות שהקהל הרחב התגעגע עליהן כל־כך. פטלורא השיב את האבטונומיה הלאומית והאישית ליהודים ומנה גם מיניסטר יהודי לעניני היהודים. לכאורה נעשה הכל טוב. ואולם מצבה המדיני של אוקראינה לא היה מזהיר כל־כך. פטלורא נמצא כמו בין שתי אשים, זאת אומרת: באודיסה ובמקומות אחרים שעל חוף הים השחור חנו הצרפתים, ועל גבולי אוקראינה לצד חרקוב התחילו גדודי הבולשביקים להתקרב והציעו לפטלורא תנאים קשים. וביחוד הגרמנים שהיו באוקראינה עמדו לו כעצם בגרונו. הגרמנים כמעט לא נתנו לו לעשות שום דבר בלעדיהם.

ועל כן החליט פטלורא קודם כל להשתחרר מהיותר רע ומשכנו היותר קרוב לו, מהגרמנים. ואמנם הנסיון הזה עלה לו בנקל מאד. כמעט במשך שבוע ימים הספיק פטלורא לפרוק את כל הנשק מעל הגרמנים שהיו באוקראינה והחזירם לגרמניה כלעומת שבאו. עכשיו עמדו על הפרק לפני פטלורא האנטאנטא והבולשביקים.

שתי דעות שררו בממשלת פטלורא ביחס למצב ההוא: דעה אחת, ושבראשה עמד פטלורא, אמרה, שטוב להתאחד עם ממשלות־ההסכם ולבקש את עזרתן נגד הבולשיביקים. בעלי דעה זו חשבו, שעם בוא הבולשיביקים לאוקראינה יבוא קץ גם לכל החלום של העם האוקראיני. והדעה השניה, שבראשה עמד המיניסטר וויניצנקא, אמרה ההיפך מזה. ושיטה זו דרשה לכרות ברית־שלום עם הבולשיביקים ולהלחם יחד נגד האנטאנטא, ובכחות מאוחדים לגרש את הצרפתים בכח הנשק מאוקראינה. אין ספק, כי אלמלי היתה ממשלת פטלורא עקבית באחת משתי אלה הדעות כי אז היה יוצא איזה דבר תועלת לאוקראינה והיהודים שם לא היו סובלים מה שסבלו באוקראינה עד היום. נגד זה אחזה אוקראינה בשתי השיטות בערבוביה, וזה הביא לידי משבר בקאבינט של וויניצנקא. הבולשביקים גרשו סוף־סוף את צבאות פטלורא וכבשו את אוקראינה. התחילה תקופה חדשה בכל סדרי החיים ובהיהדות, וביחוד בתוך ההסתדרות של „צעירי ציון".

התקופה השלישית: עם בואם של הבולשביקים בפעם השניה לאוקראינה נשתנה גם המצב הכללי. הבולשיביקים עם בואם בפעם השניה עשו רושם טוב. אלה לא היו כבר אותם הבולשיביקים שבאו בפעם הראשונה. הם היו עכשיו פחות או יותר מאורגנים. משמעת בצבא, כחות חדשים נכנסו לתוך מחניהם, ואולם אנטישמיות נוראה שלטה בתוך גדודיהם. ביקטרינוסלאב חכו מיום ליום לפרעות ביהודים, אבל הודות השפעת הגדוד של המפלגות הסוציאליות העבריות באוקראינה, וביחוד השפעתם של „פועלי ציון", עצרו בעד הפרעות והכל עבר בשלום.

וכעבור זמן קט התחילו להרגיש את השלטון החדש. המצב הכלכלי הורע עוד יותר. היוקר הלך הלוך והתגבר מיום ליום, עד שבסוף אי־אפשר היה כבר להשיג צרכי אוכל גם בעד דמים מרובים. התחילו לדפוק על דלתות הסובייטים ולבקש משרות אצלם גם אלה שהיו רחוקים משיטתם כרחוק מזרח ממערב. ואולם זה היה הכל בעד הלחם... כל המפלגות הסוציאליות, כהרוסיות כהעבריות, עברו להפלאטפורמה הסוביטית והסתדרו יפה על־יד הסובטים... ובשכר זה התחילו הקומוניסטים העברים, שבראשם עמד ראפס, לרדוף את הציונים, וביחוד את „צעירי ציון". כל המוסדות הציוניים נסגרו ואסרו בכח הנשק ללמוד וללמד את השפה העברית בבתי־הספר, החרימו שפת ישעיהו וירמיהו בתור שפה בורגנית... וכל המפלגות הציוניות נחשבו בתור „מתנגדי המהפכה"... ואולם ההסתדרות של „צעירי ציון" עמדה כל הזמן מוצקה ברעתה בעד שלטון העם כולו ולא בעד שלטון של איזו מפלגה שלקחה לה קרנים, אם כי רסן השלטון נמצא בידה. התחילה עבודה אי־לגלית בתוך ההסתדרות של „צעירי ציון". וכשהתחילו ויכוחים סוערים בנוגע לשפת ההוראה בבתי־הספר העברים — אידיש או עברית? — פסק ה„בונד", כי אין צורך כלל וכלל בויכוחים על דבר פעוט כזה, אלא צריך למסור את השאלה הזאת ל„קומיסאריאט" או ל„צרזביצייקה" ושם כבר יחליטו על החנוך העברי... הציוניות כמעט שנשתתקה לגמרי, אם כי עשו עוד איזו עבודה אי־ליגאלית. היו גם דעות בתוך ההסתדרות של „צעירי ציון" להכיר כלפי חוץ את הסוביטים ולעבוד עם כל זאת עבודה ציונית, ואולם לדעה זו התנגד הרוב המחלט מתוך הכרה, כי זה יזיק לציוניות בכלל ול„צעירי ציון" בתור מפלגה בפרט. ויתר על כן: דניקין עמד כבר על סף אוקראינה, היתה תקוה ל„צעירי ציון" שעם בואו של דניקין אפשר יהיה להתחיל בעבודה ענקית, זאת אומרת: להעביר רבבות חלוצים לארץ־ישראל. ואולם דניקין הוסיף רק שמן על־גבי המדורה ו„צעירי ציון" עמדו על פרשת דרכים. מצד אחד לה, לההסתדרות של „צעירי ציון", — פטלורא, מאכנו, הפולנים, גריגורייב, וביחוד אלה, שהיהדות האוקראינית לא תשכח אותם לעולם: דניקין ועוזרו שקורא שבמטאטא השמד רצו לעקור את היהדות מאוקראינה והביאו חורבן גמור. ומהצד השני — הבולשיביקים, שגם הם הביאו אתם משפט מות לנשמת היהדות, ואולם לא אותו הכליון. מה לעשות ולאן לפנות?

אין עזרה משום צד. והחיים הפוליטיים שוטפים ומכים גלים. ולחיות עכשיו ברוסיה יכול רק זה, מי שמכיר את הסוביט בתור שלטון. מתוך תנאי החיים הקשים האלה ובאטמוספירה נרגזה כזו התאספו „צעירי ציון" לקונגרס שלישי בחרקוב ו ה ר ו ב ה מ כ ר י ע חרץ משפט מות על קיומה של ההסתדרות של „צעירי ציון". לא בפה אחד נתקבלה ההחלטה הזאת, אלא על־ידי הרוב המכריע. ומי שהיה ברוסיה יודע מה זה לפעמים ר ו ב מ כ ר י ע — האגרוף והאקדח. אין זאת אומרת, כי ההסתדרות של „צעירי ציון" נתבטלה לגמרי בתור „הסתדרות". אולם אל לנו לדון את הקונגרס השלישי. איש מאתנו לא יכחיש, כי בתנאים כאלה אי־אפשר לעבוד. אין אני חושב ללמד זכות על ההסתדרות של „צעירי ציון", אבל אני בא רק להזכיר ולהוכיח, כי אחרת אי־אפשר היה עכשיו לעשות, לכל הפחות כלפי חוץ, אחרי מלחמה ארוכה וממושכה שנלחמה ההסתדרות של „צעירי ציון".

ניו־יורק, תרפ"א.

חָזוּת

מאת
מ. פיינשטיין.

ב.

וְיָמִים אַבִּירִים יָנוּסוּ וְלֵילוֹת מִתְרַפְּקִים עַל גַּבָּם
בְּמֶשִׁי דִּמְדּוּמִים מְלַטְּפִים וּקְווּצוֹת־צְלָלִים מִתְאַבְּכוֹת,
לִנְקִיקִים רְחוֹקִים נִסְתָּרִים וְיִפְחוּ נִשְׁמָתָם לַמָּרוֹם ·
יֵיצַק זִכְרוֹנָם בְּאוֹתִיּוֹת סִפְרֵי־תוֹלְדָה כְּרִיסָנִים
וְעַל לוּחַ לְבָבוֹת מְעוּנִים שְׂרָטוֹת נְמַקּוֹת יִשְׂרְטוּ ·
וַיַּטִּיל יוֹם יוֹם אֶת מַשָּׂאוֹ בְּבָרְחוֹ עַל גַּבֵּי הַנִּכְסָף,
וְקָרוּ הַלֵּילוֹת שֶׁהָיוּ מְצָעִים לְפָנִים אֵשׁ שְׁחוֹרָה ·
וְיִדּוֹף זֶה לְטוּף־הַחֵן שֶׁל אֶצְבְּעוֹת יָדַיִךְ הַלְּבָנוֹת,
וְהָיָה צְעִיף־כְּלוּלוֹתַיִךְ כְּקוּרֵי־עַכָּבִישׁ בְּעֵינַי
וְאָנֹכִי כַּזְבוּב הַמְּפַרְכֵּס, מִתְאַמֵּץ הֵחָלֵץ מִתּוֹכָם ·
יְעֵינֵי נַעֲרוֹת תּוֹפִינָה יְרַבּוֹת תִּבְקַשְׁנָה, תַּבְטַחְנָה;
יְהִבּוּ שָׂדַיִם רַעֲנַנִּים גְּלִילִים בַּחֲלָצוֹת הַשְּׁקוּפוֹת
וְרָמְזוּ וְיִסְּרוּ בְּלִי רַחֲמִים: „בָּגוֹד בָּגַדְתָּ בָּנוּ!
אֶת חֵשֶׁק־נְעוּרֶיךָ הַיּוֹקֵד לְאַחַת מָכַרְתָּ לִצְמִיתוּת
וַתִּזְנַח אוֹתָנוּ לְעוֹלָם, וַאֲנַחְנוּ כֹּה עוֹרְגִים וְנָדִים“...
וּבְאַחַד הַלֵּילוֹת הַקָּרִים שַׂר אַשְׁמְדַאי יָבֹא אֶל חֲדָרִי
עַל רַגְלָיו תַּרְנְגוֹלִיּוֹת־דַּקּוֹת נְעוּלוֹת אַנְפִּלָאוֹת־צֶמֶר,
וַתַּבְהִיק קָרַחְתּוֹ הַלְּבָנָה עַל רֹאשׁוֹ הַתַּיִשִׁי־פִלְסוּפִי,
וְשָׁלַח מַבָּטוֹ הָעוֹגֵב אֶל חָזֵךְ מִתַּחַת לַשְּׂמִיכָה,
אָז יִפְתַּח בְּהִתּוּל עַל שְׂפָתָיו וּבְאִמְרֵי מַחֲשָׁבָה וָחֵקֶר:
„מַה תִּשְׁכַּב, יְדִידִי? רְאֵה, הֵן גּוּף נוֹבֵל מִתְרַפֵּק לְצִדְּךָ,
וְדָמְךָ עוֹד עַז וְתוֹבֵעַ, קוּם לְחַם עַל הָרָקָב הַזּוֹחֵל,
וְאַל נָא תִכָּנַע מֵרָצוֹן לַמָּוֶת הָרוֹדֵף אֶת יוֹמְךָ ·
שֶׁלָּמָּה בָּחַרְתָּ בַּדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה וּקְצָרָה לַקֶּבֶר,
שֶׁלָּמָּה נִדְחַקְתָּ לַמִּשְׁעוֹל הַצַּר עִם אֲתוֹנְךָ הַזְּקֵנָה?
צֵא, פַּזֵּר דְּרָכֶיךָ לַזָּרוֹת, הִתְעַלֵּס עַל מַרְבַדִּים רַכִּים,
מְצָהִים אֵשׁ שְׁחוֹרָה עוֹרֶגֶת, — מַה טּוֹב חֵיק נָכְרִיָּה בַּלֵּילוֹת
קוּם נְטֵה מִן הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר וְקָצָר וּבְחַר עֲקַלְקַלּוֹת ·“
וּפִתְאֹם וַתַּבְהִיק בַּחשֶׁךְ כּוֹס־זָהָב מְלֵאָה יֵין־חֶמֶד;
וְזָקָן אֲרֻכָּה וּקְלוּשָׁה תְּרַקֵּם לְעֵינֵי הַמְּסַחֲרוֹת,
וּמַבָּט כֹּה שָׁלֵו וְיוֹנֵק מֵרִקָּבוֹן מְסוֹרוֹת יִתְגַּלֶּה —

מַבָּט הָעֹרֵג לְקַיֵּם מִצְוֹות עַתִּיקוֹת שֶׁל אָבוֹת;
יבִרְכַּת הַקִּדּוּשׁ תִּמָּשֵׁךְ מֵרָחוֹק בִּנְהִימָה גּוֹסֶסֶת
כְּקוֹל הַמִּכְבָּה הַתּוֹעָה מְבִּינוֹת לִקְבָרִים חֲבוּיִים ·
וְתַזְהִיב טַבַּעַת וְאֶצְבַּע, ו,,מַזָּל טוֹב" נָבוּב וּמְגֻחָךְ
יִשָּׁמַע עִם חֲרִירַת מֵיתָרִים יִפָּהִין דְּצוֹצְרוֹת נְחָרוֹת ·
יְרַגֵּז אַז לִבִּי הַכָּבוּד מִחִזְיוֹן הַכַּלָּה הַמְּרֻבָּא,
יְוֶרִי הַכְּרִיעָה קַשָּׁלָה לְהָדִיר בֵּין הָאֲרִיקָה
וְלֶהָגִישָׁה וְהִשְׁלִיךְ לָאָרֶץ יָדַיִם בְּדִמְמַת־נִצָּחוֹן,
וְלִתְפּוֹשׂ בְּכוֹס יֵין־הַקִּדּוּשׁ וְנַפְּצָהּ לַכֹּתֶל לִרְסִיסִים,
יִשָּׁפֵךְ הַיַּיִן הָאָדֹם יִנָּתֵק מוֹסֵרוֹת וְלָנִים · · ·
אָז אָקִיץ מִבַּלְהוֹת הֶחָזוֹן וְאָעִיף אֶת עֵינַי בִּמְבוּכָה,
וְכֶתֶם הַיַּיִן אֲחַפֵּשׂ וּרְסִיסֵי־הַכּוֹס הַנִּתָּזִים · · ·
וְצָנַח מַבָּטִי עָלַיִךְ וְאֶרְאֶה אֶת יָדֵךְ מַלְבִּינָה
עַל גַּבֵּי הַשְּׂמִיכָה הָרְקוּמָה, וְטַבַּעַת הַזָּהָב עָלֶיהָ ·
אָז אֵדַע כִּי חָזוֹן חָזִיתִי וְאָסוּר אָנֹכִי יִכְנַע,
וְנֶחֱנַק בְּתוֹךְ הַטַּבַּעַת הַמִּתְחַבְּקָה אֶצְבָּעֵךְ הַדַּקָּה ·
וְרָעַד הַוִּילוֹן בַּחַלּוֹן וְגִלָּה לִי לַחֲשֵׁי־אֲהָבִים
שֶׁל זוּגוֹת מֵאַחֲרֵי־נֶשֶׁף, אֲחוּזֵי שִׁכָּרוֹן וָרֶטֶט;
יִנָּתְקוּ הַלְּחָשִׁים הָאֵלֶּה כְּקוֹצִים בִּכְרֵי הַמִּצָּע,
וְרֹאשִׁי לֹא יִמְצָא מַרְגּוֹעַ עַד הַזְהִיב הַבֹּקֶר בַּשְּׁמָשׁוֹת ·

ב״ז יביא.

וְבְרוֹנוֹת

(מפנקסי)

מאת

ראובן ברײנין.

א.

ברלין. בשמיני לחודש יולי, שנת 1900.

בקרתי פעמים אחדות את האספות של „החברה החדשה" (נייע געמיינשאפט). הסופר מארטין בובר, שהוא אחד מחבריה, הביאני שם.

„החברה החדשה" איננה מפלגה מדינית חדשה, איננה גם כתה דתית ולא חבר סופרים חדשים. החברים לא התאחדו בשם מטרה דתית או מדינית, מטרה אחת ברורה ומסוימת. האגודה מחוברה מ„אנשים חדשים", כאשר יקראו המה לנפשם. יסודה העיקרי של חברה זו הוא היחס ההדדי בין בני־אדם חדשים, יחס שהוא שונה לגמרי מהיחס השורר בין בני־האדם של החברה הישנה.

מיסדי „החברה החדשה", האחים הסופרים המצוינים אליוס והיינריך הארט, כופרים בכל מסורה, ומשליכים אחרי גוום את המקובלות והמוחזקות. שואפים הם לברוא יחוסים חדשים, יותר פנימיים, יותר רוחניים, יותר עמוקים ואנושיים בין בני־אדם בלי הבדל הגזע והמשפחה. הם, האחים הארט, וחבריהם ותלמידיהם, קוראים לנפשם בשם „האנשים החדשים הראשונים" של התקופה החדשה, ובשם הנביאים הראשונים של אמת חדשה ושל אידיאלים חדשים. נבדלים הם, לפי דבריהם, מכל יתר המבשרים והנביאים של הדעות והאידיאלים הידועים לנו מכבר, בזה שהם מאחדים ומתאימים התאמה שלמה ואורגאנית את כל ההפכים, הניגודים, הסתירות הריציוניות וכל צירי המחשבה והרגש של האנושיות המתקדמת. המחשבה והרגש, האידיאה והרצון

של האדם החדש, בן כנופיה זו, מתורגמים למעשים חיים, מתבטאים במפעלים ויחוסים ממשיים.

האדם החדש מסוג זה איננו בעל נפש מטולאה ומלוקטה, איננו קובץ של הפכים וניגודים, כי־אם פועל אחד ושלם, חי ומוצק.

כך מתאמרים ומעידים בני „החברה החדשה" על נפשם. אנכי עוד לא נוכחתי בזה. רק באחת נוכחתי, עד כמה שהספיקו לי הבקורים האחרים, שהיחס בין הסופרים של כנופיה זו הוא לא בערך יותר נעלה, יותר פנימי ויותר רוחני ולבביי מהיחס השורר בין הסופרים, הכותבים מימין לשמאל. והכתוב מדבר בהמעולים והמשובחים שבאלה האחרונים.

* * *

אנשי הרוח והדעת של בני המאה התשע־עשרה היו מתאמצים לבאר או להצדיק את מעשיהם, את התהום המבדיל בין חייהם הריאליים ובין אידיאליהם שאליהם הם שואפים, את עצלותם הרוחנית והמוסרית, את העדר כח היזמה (איניציאטיבה), תשוקת ההתחלה בארחות חיים חדשים, את ספקותיהם ופקפוקיהם השכליים, את דלותו וריקניותו של עולמם הפנימי, — למען באר או למען הצדיק את כל אלה היו אומרים: חיים אנו בתקופת המעבר, בתקופה שהיסודות החדשים עודם מתגוששים עם צורות־הקיום של האנושות ההולכות ונמחות ומתמסמסות. הצורות הישנות הולכות ונובלות והחדשות הולכות וצומחות ואלה ואלה עדיין משתמשות בערבוביה: דעת השתוף והיחוד, דעות הומאניות ושאיפות ימי דורות הבינים, רעיונות השלום ותאות המלחמה, הלאומיות והקוסמופוליטיות, האדם־החיה והאדם העליון וכדומה.

בתקופה רבת־המהומה ומרובת הפרצופים אי־אפשר לאדם להיות שלם, מסודר ישר ובריא בגופו ונפשו. לכן גם האנשים היותר מצוינים משלימים לבשתם עם השניות ועם העקרות אשר בנפשם ובכל עצמותם. האנשים החדשים והטובים המה בני העתיד. עוד עתם לא באה. הדור עדיין לא הוכשר. אולם עוד בוא יבואו כאשר יקוים החזון של „אחרית הימים". יען כי הם יכולים וצריכים לבוא רק כתוצאות של חיים חדשים לגמרי, רק כתולדותיהם של שנויים חברתיים עיקריים ושל מהפכה כללית. בתנאי חיינו אנו אין הם, האנשים החדשים, יכולים לבוא ולהגלות, וגם היותר נבחרים של בני המאה התשע־עשרה הם רק כעין רמז קל לאדם־העתיד, רק החומר ההיולי שממנו יברא האדם החדש. את האדם החדש העתיד לבוא יכולים אנו כיום רק להרגישו ולשערו בהרגשה קודמת שאינה כל־כך ברורה ובהשערה שאינה אלא רופפת ומטושטשת. אבל אין אנו יכולים להגיד כיום מפורש, איך ומה יהיה יורשנו הבא, מה תהיה צורתו ומה יהיה אפיו המיוחד.

כך טוענים האנשים העוברים והחולפים מעל במת החיים, בני „סוף המאה". אולם מיסדי „החברה החדשה" לא כן יחשבו. הם המה, לפי דבריהם, האנשים החדשים המקווים, שעליהם נבאו ולהם חכו חולמי הדורות הקודמים. הם חדשים ואידיאליהם חדשים, אשר אם נשווה לעומתם את האידיאלים הישנים יראו אלה האחרונים בכל ענים ורזונם. להאנשים החדשים גם אלהים חדשים, אלהים יותר נעלים ויותר טהורים, והאלהים האלה לא מחוץ להם מקומם, כי־אם בנפשם פנימה. אסונם של האנשים הישנים היה, כי הושיבו את אלהים בשמים, כי התרפסו לפניהם, כי היו להם לעבדים וכי חשבו את עצמם לאין ואפס. ועל כן גם היו אין ואפס. האנשים החדשים אינם יודעים את התהום המבדיל בין האידיאל והמציאות. הם מוציאים את רגשותיהם ודעותיהם לפועל חי, וחייהם מגשמים ומאמתים את אידיאליהם. כל ההפכים והניגודים מתרוצצים רק בעולם המחשבה המופשטה. אבל לא בחיי המציאות. נסוגים־לאחור ומתקדמים, משמרים ומורדים, מהפכנים קנאים ומתונים, מאמינים וכופרים, בעלי שתוף ובעלי יחוד — כל אלה הם בני מפלגות שונות ורחוקות זו מזו, כל זמן שהם נשארים תקועים בממשלת המחשבה המופשטת. אולם אדם חי הוא בהכרח גם ריאקציונר וגם מורד, קנאי וגם מתון, משמר ומהפכן בעת ובעונה אחת בנוגע למעשיו ומנהגיו בעולם הממשי. החיים הם תנועה בלתי־נפסקת; הם פושטים ולובשים צורות זו אחר זו; האנשים משתנים ואחרים הם בכל רגע. החיים, במובנם העליון, עושים שלום בין כל הסתירות והניגודים העיוניים, הם מאחדים וממזגים את כל ההפכים בנושא אחד.

* * *

מיסדי „החברה החדשה" אומרים: מחויב הוא האדם להיות נמצא תמיד ברשות ה„אנכי" שלו. האדם הוא הבורא והיוצר, האלוה והאמן, המנהיג והמסדר של חייו ושל עולמו הוא. והוא הוא, האדם, בעצמו גם המשחית והמחבל, השד המהרס והשטן המנוול של חייו ושל עולמו. באותה מדה שהאדם הוא עשיר ברוחו, גם עולמו מלא עושר ותנועה, מלא חיים של שאיפות כבירות ונצחיות מתמידים. ובאותה מדה שהאדם עני ברוחו, גם חייו ריקים, עניים ומחוסרים תנועה, תשוקות ומגמות. אם האדם משנה ומחדש, מעשיר ומרומם את ערכי חייו הוא, אז הוא ביחד עם זה משנה ומעשיר גם את ערכיו של העולם אשר סביבו; הוא מרומם, מצרף, מזקק ומעלה עליה רוחנית את כל העולם הזה, בשעה שהוא בעצמו מרומם ומצרף את תכונתו והויתו הפרטית. כל יופי ונשגב, וכן כל תועבה וכיעור הם הם פועל כפיו ויצירי רוחו של האדם בעצמו.

המשורר קרא: „ותחסרהו מעט מאלהים!" ומיסדי הכנופיה החדשה עשו את האדם לאלוה, מבלי החסירו אף מעט.

האנשים החדשים אומרים: כל שפל וכיעור: הפחד, המורא, מורך־לב, פקפוקים, יאוש וספקות, חשד, קנאה ונקמה, שנאה, צרות, דאגה ומחלה — כל אלה

הדברים אינם מוכרחים ואינם מחויבים כלל להיות בעולם. כל אלה המרות המגונות והמוציאות את האדם מן העולם אינם אלא סבל הירושה, אשר הנחיל לנו האדם־החיה. כל אלה הם רק ירושה לנו מתקופת הפראות, הבערות והחמס, ירושת הדורות אשר בני־האדם היו יושבי חושך וכל הדברים שהיו מקיפים אותם נראו להם מתוך ערפל עב, שכל הצורות מטושטשות בו. כל העולם החיצוני הביא אך מורא ופחד בלב בני הדורות ההם. הפחד התמידי הזה הוליד את החשדים והספקות בלבות בני־האדם, והם היו הסבות הגורמות למלחמות וקטטות בבתי־נפבקית. ותולדות המישטמות והמלחמות היו מירקרב יפראית, שנאה וקנאה. השנאה והקנאה הולידו את מכאובי המחסור וגם את מכאובי המותרות, יען כי המכאובים והתלאות מוכרחים להיות במקום שאין התאמה והסכמה בין מעשי בני־האדם, אשר ישאפו לבלוע איש את רעהו. ובמקום שיש צרות ותלאות, שם תמצאנה קן גם מחלות הגוף וגם מחלות הנפש. היוצא מזה, כי כל פגעינו ויסורינו, מכאובינו ותלאותינו הם ילדי הבערות וחסרון בהירות המחשבה והרגש.

ו„האנשים החדשים" לוחמים נגד הבערות הזאת ונגד חסרון המחשבה הצלולה והרגש הבהיר. והם לוחמים לא בעזרת כלי הנשק המקובלים: בעזרת ההטפה והתעמולה בדבור ובכתב. מטרת „החברה החדשה", העומדת מן הצד להחיים הפוליטיים, היא לא להטיף ולהרחיב דעות או שטות חדשות, ולא לסול מסילה ולפתוח שערים לפני אמתיות מדעיות או לפני אמנות חדשה ולא גם לבשר לבאי תבל דרכים חדשים בעולם הכלכלה המדינית, או בעולמה של היצירה הפיוטית. לא אף אחת מזה. „האנשים החדשים" רוצים להיות למופת לכל בני־האדם על־ידי חייהם, מפעליהם ויצירותיהם המילאים לשד הקיום. המלים והשטות, הדרשות והתיאוריות — אומרים האנשים החדשים — מביאים על־פי רוב רק מהומה ומבוכה, תוהו ובוהו במוחותיהם של בני־האדם, מבלי אשר יצמיחו חיים פוריים. רק מעשים חיים, רק הנהגה שלמה ונעלה של אנשים חכמים, הוגי דעות ברורות, אשר התרוממו למדרגה גבוהה בסולם ההתפתחות, אשר התאגדו בשם תכלית רמה לאגודה אחת ההולכת ומתרחבת, — רק על־ידי מעשי אנשים כאלה והנהגת חייהם יש אפשרות להתגבר על הפסימיות הבלה והדוויה, על הספקות האוכלים מנפש ועד בשר, המטילים ארס בכוס חייהם של רבוא רבבות בני־אדם. רק על־ידי מעשים חיים ושלמים יש לתת דמות ותואר ממשי לאידיאלים הדברתיים־המוסריים היותר נעלים ולקבוע את מושבם על הארץ.

וביצרנו אנשים חדשים, הננו יוצרים גם ארץ חדשה ושמים חדשים.

לִמּוּד כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ בְּבֵית־הַסֵּפֶר*

מאת

חיים יצחק בונין.

ה.

הטוב והמועיל להבנת התנ"ך.

ואולם אל יחשוב הקורא, שעם הרחקת בקורת המקרא מלמוד התנ"ך בבית־הספר אני מכוון להפריד הנבואות והתורות שבכתבי הקודש מן הזמן והמקום, שבהם נאמרו. אדרבה, לדעתי, נבואת ישראל אין כמוה לדוגמה בכל התורות שבעולם צמודה ומורכבת עם מאורעות החיים ומקריהם בכל המונם ושאונם, צבעיהם ורקמתם הגלויים והסמויים מן העין. אלא שבהיותה דבוקה עם החיים אינה תלויה בהם עד אשר תהא אנוסה לכונן מחשבותיה ומעלליה כפי אשר יורוה כלליהם ומשפטיהם, בין אלה המונחים בהם מצד טבעם עצמם ובין אלה אשר נתחדשו בהם על־ידי זה שבאו בברית־גומלין עם תחבולות האדם והמצאותיו. היא מתקשרת אתם בברית נאמנה בשביל לכוננם במדה ומשקל הרצויים לה, לחוקיה ותביעותיה היא. והריהי הערכה עליונה של החיים לכל גלוייהם ומראותיהם כפי החוקים אשר הנפש תקבע בשבילם, כפי אשר תורנה ראיתה המיוחדה בשרטוטי אצבע אלהים החרותים על־פני לוחות הטבע והחיים. אם המורה לא קשר בשעת הלמוד את התוכחות והחזיונות עם המאורעות שעברו באותו מקום ובאותו זמן, לא יקבל התלמיד מהם אלא דמיונות כהים וקלושים, וגם הם לא יהיו קבועים ואחוזים במוחו, אלא יהיו צפים ושטים על פניו בבחינת „נוגע ואינו נוגע", דעתו תתבלבל עליו וכל הענין יקבל דמות חלום בהקיץ, אשר צלליו רבים ומשונים ויכבוהו, ובעיקר ישאר ריק מרושם מורגש הגורם לחיות ותנועה. דעות ואמונות, שחבורן עם המקרים שאירעו בשעתן אינו ניכר לפני התלמיד, אינן יכולות במוחו „להתמתח" במדה הנאותה עד כדי התרבה ב„עירוי", עיר הרגש והתפיסה, השטוח על פניו. ולפיכך חייב המורה, אחר שהרצה לפני התלמידים תוכן הפרשה, להעירם על הזמן שבו נאמרו (אם אפשר למצוא לו רמז ניכר בגוף הפרשה), על הקשר שבין נושא החזון ומצב האנשים שעליהם נאמר,—הזמן והמקום, מפני שעל ידי הערות כאלה נעשים העניינים מורגשים וקרובים ביותר לתפיסת התלמידים. אבל ה„הארות" שאין בהן אלא השערות בעלמא, לא רק שאינן מסייעות להבנת הענין בשלמותו, כי־אם להפך: מפריעות לזה והוא נעשה בשבילם פעם צרוד וקשה ופעם נוזל יותר מדי, וקשה לקלטו ולעכלו.

---

* עיין גליון לב.

ו.

חיי עצמך קודמין לחיי חברך.

הכרת ה„אני“ שלנו — בלשון הקדמונים: „נשמת האומה“ — קודמת במעלה וזמן להכרת ה„אני“ האנושי שמסביב לנו. אין זמן יותר מוכשר ונאות להשרשת ה„אני“ העצמי ישר בנפש הנער מראשית בכורי החיים, מבן י' עד י"ח שנה. בגיל זה אין האדם מתרגש מרשמים הבאים מן החוץ כל־כך עד כדי עשות שנוי עיקרי בתכונותיו הטבעיות. הם אמנם מלהיבים — אם יש בהם כדי להלהיב — אותו ומושכים אותו אחריהם, אבל רק לשעה, וכעבור שעת התלהבות הוא שב אל עצמו ויכול להיות נמשך אחרי קסמים אחרים אשר גם פעולתם לא תאריך ימים. ולפיכך הוא מסוגל לקלוט אל תוכו מושגים ש„מתחת לסף ההכרה“, מושגים הקרובים לו קרבת הגזע והסביבה, הנפש והחנוך — בקצור: הזמן האמיר הוא היותר רצוי להשרשת הקנינים הלאומיים, שבהם נכתבה ונחתמה נשמת האומה בטהרתה והדרה. מובטחני, כי הנער אשר יבלע אל תוכו בבכורי התרבות העברית והקנינים הלאומיים בראשית בכורי ימיו, בטרם טעם עוד מפרי התרבות הזרה, שפתה וספרותה, יוסיף לחיות בהם ולהתפתח בטעמם וריחם בכל מפעליו והליכותיו גם אחר שיגדל ויבוא בין אנשים, ובכל פגיעה ומלחמה עם תביעותיה של הסביבה הזרה לא יקשה לו להכניען לפני תביעותיו הוא.

ולפי שבתנ"ך נתגלה בראשון וראשונה ה„אני“ הלאומי כמו שהוא צריך להיות בצורתו האידיאלית, חנה התכלית, המונחה בעצם מהותו ואשר אפשר להשיגה על־ידי הלמוד בו, הוא: לבנות לו בית נאמן בלב החניכים בדמותו וצלמו, שנצטייר ונקבע בספר החנוך אשר לכל העם ובכל הזמנים. החכמים, העוסקים בו לשם ידיעת התקופות, מצב המוסר והשכלה בימים קדומים, הרשות להם לשנות את ה„מפה“ שלו, אם סדור צוריה וחלקיה לא נערך כפי שהם קבועים לגבולותיהם במציאות. לא כן הוא למוד התנ"ך בבית־הספר לחנוך. כאן הוא הלמוד לשם חנוך, לנטוע בנערי ישראל מילדותם חבה ואהבה נאמנה לעצמם, לעמם וקנינֵיו, שיהיו בבחינת „ברא כרעא דאבוה“, בני הנבואה, וזה אפשר להשיג על־ידי זה שילמדום ספרי הנבואה כמו שהם עם „צלליהם“ וחסרונותיהם. ה„אני“ הלאומי בפרצוף הנבואה קובע לו מכון נאמן לשבתו בנפש החניכים בהיותו חודר לתוכה „ככתבו ולשונו“ הקיימים ועומדים בו מתחילת לידתו עד סוף גידולו. ישערי המישפט והבקורת (על־פי כפרי החוקרים האחרונים כדליטש, הומל והבריהם) אפשר לפתוח לפניהם — בהשכל ודעת — רק אחרי אשר ספגו אל קרבם את התורה הלאומית בצורתה השלמה, לפי שאנו בטוחים, כי אז לא תשיג יד הבקורת להחליש את השפעתה שקבלו ממנה עד הנה. זה אפשר לעשות, כשבאים לחזור עליה לשם השתלמות ומלואים בבית־מדרש גבוה לידיעות היהדות.

ז.

תורה רצוצה.

עלובים הם המורים וסופרי ישראל התומכים את אלה בפרי עטם, האומרים להפריד את התנ"ך למגילות־מגילות ולהעלות על השלחן לפני נפשות רכות תורות התורות, רצוצות לשברי־שברים. אומרים הם להחיותם ועם זה קובעים את נפשם. כי אל מה עורגת נפש הנער? — עורגת היא להרות השלם שביצירה, לדברים הניתנים „מסיני“, שיש בהם כדי לגדל ולהצמיח נטיעות חדשות מיום ליום ומדור לדור! כל חיותם של אלה תלויה בהרכבת השניות והשלישיות וכו', בקשר חוליה לחוליה וטבעת לטבעת עד לשלשלת שלמה אשר החוליות והטבעות לא תהיינה ניכרות בה; כל הויתם ועצמיותם קישורה בעגול „החזיונות והפליאות“ אישר לעתיד עבר יקרא ולעבר עתיד יאמר לו ושניהם יחד יתר נאמן בהוה יתקעו. באים מורינו החרדים כל־כך ל„טהרת“ המדע המדויק ועוקרים אותם ממקום חיותם, תחת מזון שלם מכלכלים אותם בפרורים ושיריים, מפרידים בין הדבקים, העבר לחוד והעתיד לחוד וכך גורמים שההוה לבדד ישכון, ישאר קרח מכאן וקרח מכאן. והכל לשום מה? כדי להבדיל בין „הזוהר הטבעי“ ובין „צללי הגלות“, אם כי על־ידי ה„ברור“ הזה יועם הזוהר האידיאלי וצללים עוד יותר כבדים מ„צללי הגלות“ יקדירוהו...

(סוף יבוא).

סֵפֶר חָדָשׁ עַל־דְּבַר קוֹרוֹת הַצִּיוֹנִיּוּת

מאת

ד"ר ר. וולטש.

עם החלטת סאן־רימו נשלם הפרק הראשון והחשוב בקורות הציוניות. עד אותו הזמן היתה הציוניות נמצאת במצב של התהוות, של התפתחות והתקדמות למחצה, היה בה דבר של התעוררות הכרתו העצמית של העם העברי לתפקידו ההיסטורי, לאקטיביות יפעילה ששואפת לברוא ישוב עברי בארץ־ישראל. עכשיו צריכים אנו להשתמש באנרגיה זו שנצברה אצל העם העברי על־ידי התפתחותה האטית והמודרגת של הציוניות לפעולות ולמעשים. ברגע כזה צריכים אנו לרכז ולארגן לא רק את כל הכחות החומריים והאינטלקטואליים, אלא גם את ההכרה העצמית הלאומית של העם העברי. שום דבר בעולם אינו יכול לפעול ולחזק כל־כך את הרגש הנפשי בנו, שבא מתוך המצב ההכרחי הנוכחי, כסקירה כוללת על קורות הציוניות שמציין לנו את כל הכחות האידיאלים החיים ופועלים בקרב המחנה הציוני מאז ועד עתה. לרגלי התפתחותה המהירית של הציוניות במשך השנים האחרונות, שהביאה אתה ספרות כמעט אגיטאציונית בלבד, היה מורגש אצלנו חוסר בספר רציני, שידון מנקודת־הכובד על כל השאלות והדעות השונות שהתפתחו והתפשטו במרכז הציוניות. את אבן־הפנה

לעבודה זו הגיח אדולף בעהם בספרו: „התנועה הציונית", תאור קצר מאופן התפתחותה, שכרכו הראשון הופיע זה לא כבר בה„וועלט־פערלאג" בברלין*. הכרך הראשון כולל את קורות הציוניות עד מות הרצל והכרך השני, שצריך להופיע בקרוב, ימשיך את קורות הציוניות עד היום הזה.

ספרו של בעהם נוצר על יסוד של הרצאות שהמחבר הרציא איזו ברפרגוגיום היהודי בווינה. בהקדמתו לספרו זה הוא מבליט, שלא עלה כלל בדעתו להעביר לפני עינינו את קורות הציוניות בשיטה מסודרת ושלמה, אלא לתת לנו סקירה מספיקה וקצרה מעצם הרעיון והתהוותו. אבל הספר נהיה ליותר מסכום של עובדות קיימות, ליותר משורה שלמה של מאורעות שקרו את הציוניות על דרך התפתחותה. ערכו הגדול של הספר מונח באופן הרצאתו, שעלה בידו לגלות לנו בצורה היסטורית את האידיאות של הציוניות המתהווה. בהקדמתו, שבה הוא דן אודות התנאים שהכשירו את הקרקע בשביל הציוניות, וגם בחלק ההיסטורי של ספרו מתבררת לנו ביחוד מהותה הרוחנית של הציוניות ודוקא בשעה כזו שאנו חיים בה עכשיו, בשעה שהרעיון הציוני כובש לו את הלבבות בין השדרות הרחבות של העם וההסתדרות בעצמה הולכת ומתפשטת ומתרחבת, ולתוכה זורמים המונים של בני־העם, יש לדאוג שאותם הזרים שנכנסים לתוך מחננו זה עכשיו, לא יוכלו להשיג ולסקור את כל האידיאולוגיה הציונית במלוא היקפה. בהועידה הציונית שבלונדון כשדבר וויצמאן על־אדות יחסנו לארץ־ישראל הדניש, שרק זה יוכל להבין את המצב במלואו, זה „שסבל" בעד ארץ־ישראל. ואנו נענה אבתריה: שאם חפצים אנו להבין כדבעי לא רק את ישותה של התנועה, אלא גם את התפקיד שמוטל עלינו, צריכים אנו גם „לסבול" בעד הציוניות, בעד כל התנועה הלאומית. אותם האנשים שלא השתתפו בעבודת הציוניות בזמן שהמצוקה בקרב המחנה היתה גדולה מאד וכמעט שהיינו לחרפה ולבוז, אותם האנשים שנכנסו לתוך מחננו רק עכשיו בתקופה נוחה והגונה בשביל הציוניות מצד הפוליטי, הם נותים להאמין ולראות בציוניות את התפקיד של הכשרה ישובית־טכנית ואינם חודרים עמוק לתוך גדלה ועמקה של הפרובלימה להבין את ההכרח ההיסטורי של התנועה הזאת, שהיא מכשרת על־ידי התקדמות אטית את תחיתו של העם העברי. אותו ההכרח ההיסטורי של הציוניות מתגלה לעינינו בכל תקפו ההכרתי בארבעת הפרקים הראשונים, שאינם אלא הקדמה לספרו של בעהם. בלי דברנות יתירה ובלי שום אות של תעמולה מתאר לנו בעהם בקצור נמרץ ועניני את כל אותם המניעים הפועלים על המצב החיצוני והפנימי של העם הישראלי. ורק דרך אחת, וזוהי הציוניות, מובילה אל פתרונה של שאלת היהודים.

הפרק הראשון דן על־אדות האימאנסיפאציה ותוצאותיה. לא על־פי אותה השיטה המוחזקה אצלנו, אלא מנקודת־מבט אחרת לגמרי. הוא מנסה להסתכל בההופעות של ההתבוללות מצד הפסיכולוגי. ההתבוללות הקולטורית שמצד אחד ינקה ממצב הרוח ששרר בעת האימאנסיפאציה ושקרובה היתה ברוחה להאידיאות הישנות של היהדות אודות ההומניות, היה בכחה ללבב נפשות רבים, ומצד השני היתה בה השאיפה לשוב אל הטבע, בניגוד לאופן החנוך שבו נתחנך ונתגדל עם ישראל עד כה, ולחזק את הקשר שבינו ובין הקרקע שעליו הוא חי. ובנידון זה הכריעה אותה העובדה שאז קם ונוצר סדר מדיני־משפטי חדש, שעל־פיו נשתוו היהודים יושבי ארצות שונות בזכויותיהם עם שאר האזרחים, וגורל כולם גם גורלם הם. בעהם מתאר לנו אחר־כך את הניגודים הפנימיים והחיצוניים שקמו על־ידי ההתבוללות. כך הוא מטעים, למשל, את הופעת האנטישמיות ומרמז לנו פה ישר על עצם הציוניות במובנה הרחב, שחפצה לפתור את שאלת היהודים הבוערת, שקמה אחרי שנתפרדה החבילה של הצבור העברי בארצות הגולה ושאחריה באה ההפרדה הפנימית של היהדות, ולרגלי זה המצב המיוחד במובן מוסרי, חברתי ומדיני של העם העברי בין אומות־העולם. ראוי לתשומת־לב מיוחדת, שהציוניות בצורתה החדשה נעשתה לאפשרית הודות לזה, שהעם העברי עבר דרך התנועה הרוחנית האירופאית ונחל ממנה יסודות חשובים, כגון הרגש בשביל ערך האינדיבידואלי.

בהפרק השני מצייר לנו בעהם את המצב הסוציאל־איקונומי של עם ישראל. על־אודות המצב הזה יש כבר ספרות שלמה שטפלה במקצוע זה ועל כן הוא מסתפק בסקירה קצרה. צריך גם להכיר, שבתור גורם שני (חוץ מאיתו הגירם שעל־אודותיו דברנו לעיל), שעליו מתבססת הציוניות הנוכחית — הוא הרגש והשאיפה החיה של עם ישראל להתקיים. כה בשעה שהוא דן בפרק הרביעי על ההשיבות שהיתה לארץ־ישראל בשביל העם העברי במשך ימי גלותו, שבכל פעם ופעם הוכחנו לדעת עד כמה גדולה ההתקשרות הנפשית של העם עם ארצו, מראה הוא לנו בפרק השלישי את מצבה של היהדות בכיף המאה הי"ט, בזמן שנולדה התנועה הציונית. בעהם מגלה לנו את ההפרדה הפנימית ואת ירידתן של קהלות היהודים. הוא מראה לנו, עד כמה המאה הי"ט, עם התפתחותה, פעלה בהרס ואבדון על המצב הנפשי של היהודים, מטעם שהיהודים התחילו להשתתף במדה מרובה בתנועת המעמד הבינוני שהלך הלוך וגדול, ואסון גדול היה נשקף להיהדות על־ידי זה שנדחפה לתוך המטריאליות והראציונאליות. ההמון האדישי, שלא היה בו אפילו שמץ של אידיאל, היה לקרקע בלתי־פורה בשביל הרעיון הציוני. ומזה אנו יכולים להבין עד כמה היה להציוניות ללחום עם המכשולים השונים שנגדרו בעדה, למרות זה שהרעיון הציוני היה נראה לדבר מובן מאליו, עד שהצליח בדרכו. ולידי נצחון גמור להרעיון הציוני עזרה המהפכה הכבירה שהביא אתו הרצל לתוך רחוב היהודים.

הכרך הראשון נחלק לשני חלקים. החלק הראשון כולל את קורות הציוניות עד הופעתו של הרצל, והחלק השני מדבר אודות ההתפתחות של התנועה תחת הנהלתה של הרצל עד מותו. בעהם הבין למלא את תפקידו זה באופן נעלה, בשעה שהוא מתאר לנו את כל אותם המאורעות בציורים פלאסטיים ובבקורת חריפה והוא מוצא את הקשר הפנימי שבינם ובין ההתפתחות הרוחנית של התנועה. לא נקל הוא הדבר ביותר בשביל היסטוריקון לצייר לנו את התפתחות התנועה בשרטוטים כוללים ומרעיונותיהם של הס, פינסקר ואחד־העם לברוא אחדות שלמה ולהתאים אותם לרוח הספורי שבספר, מבלי לוותר בזה על כוונתם העמוקה ועצמיותם של תיקרינו הלאומיים האלה. וביחס לתפקידו שהוא הציב לו, עלה לו הדבר. הוא מציין לנו איך נולדה התנועה הלאומית, איך הבריק בראשונה הרעיון אודות ישוב מדיני בארץ־ישראל עד אותו הזמן שבו התחילה התנועה הלאומית במזרח להתחזק ולהתפשט ועד אחרי הפרעות של 1882, שאז התחילה תנועת חבת־ציון וההגירה הראשונה. באריכות הוא מבקר את תורתו של אחד־העם. הוא אינו מסתפק בזה להראות לנו את אחד־העם בתנועה הציונית, אלא גם את גודל־עמדתו בעולם הרוח היהודי בכלל. הוא הולך

---

* Adolf Böhm: Die Zionistische Bewegung, eine kurze Darstellung ihrer Entwickelung. Welt-Verlag, Berlin, 1920.

ורושם לנו את כל הזרמים השונים שביהדות, את אפים וערכם, ואף־על־פי שאינם נוגעים ישר אל הציוניות וחוג פעולותיה. ככה, למשל, הוא מדבר על האורתודוכסיה המתבדלת ועל הסוציאליות העברית. בסוף הפרק הראשון הוא ממשיך לספר לנו את קורות התנועה עד שנות התשעים של המאה שעברה, שנות המשבר להישוב העברי בארץ־ישראל. ובתוך אותה הערבוביה והערפליות, בשעה שיאוש תוקף את הלב, מבריק פתאום ניצוץ של אור. לפתע נשמע קול חצוצרה שמעורר את הכל לחיים חדשים: מופיעה „מדינת היהודים" בשנת 1896.

הרעיון העיקרי של הרצל היה לאחד ולארגן את כלל היהודים לגורם מדיני. בהכרה פנימית הכיר לדעת שפתרון שאלת היהודים מונח רק בידי היהודים עצמם. בהחלק השני מתגלה לעינינו, בלי שיהא אפילו ביוגראפי במקצת, אותו החזיון הנפלא והמקסים של עצמיותו של הרצל. בעהם התאמץ לברר לנו את הקשר הפנימי בין ההופעות השונות שבזמן ההוא. ורק באופן כזה עלה בידו להעביר לנגד עיני הקורא וגם בשביל אותו הקורא שעומד מרחוק לתנועה זו את כל המגמות והזרמים של ההתפתחות הפנימית והחיצונית של התנועה, מבלי להעמיס על הקורא במדה מרובה חומר עיוני כבד.

בפרקים מיוחדים הוא מתאר לנו עובדות חשובות ושונות מזמן ההוא. ביחוד הוא מדבר על המוסדות השונים של הציוניות והישוב ארץ־הישראלי. גם לציוני מומחה שעמד זמן רב בקרב התנועה קשה לפעמים למצוא את ידיו ורגליו בהמיכאניסמוס של המוסדות הציוניים שהולך ומסתבך מיום ליום ושפעולותיהם שונות מאד. בספרו השני שצריך לדון בתקופה המסובכה של הציוניות הנוכחית יטפל באותם הזרמים שבציוניות שנצניהם וגרעיניהם נמצאים כבר בתקופה הראשונה של הציוניות ושקבעו אחר־כך השפעה הכרעית על התנועה הכללית. ככה, למשל, התנועה המדינית־לאומית בגולה והסוציאליסמוס הציוני.

לספרו של בעהם יש ערך רב וגדול מאד. קשה היה עד עכשיו מאד לאסוף את כל החומר המפוזר והדרוש אפילו רק כדי לסכם את העובדות החיצוניות בקורות הציוניות. מובן מאליו, שקשה היה עד כה להצעירים הציוניים להכיר את תולדות התנועה. ספרו של בעהם הנהו הראשון במינו ללמוד קורות הציוניות. הספר הזה מכניס את הקורא, מבלי להכביד עליו בשיטות שונות, אל התנועה הציונית של עכשיו. ומטעם זה יוכל גם הספר לשמש בתור חומר תעמולי וגם יפיק רצון מאלה שאינם מסתפקים בחומר תעמולי־שטחי לבד ושהם נעשים מושפעים על־ידי האידיאה רק אז אם התוכן מתואר באופן פלאסטי וברור. ובשעת גמר של התקופה הראשונה בציוניות הנהו הספר הזה לדבר בעתו.

חֲדָשׁוֹת וּמְאֹרָעוֹת

באמריקה.

אירגון ועד ליצירת קונגרס יהודי עולמי.

על־פי היזמה (איניציאטיבה) של עורך־הדין אברהם שומיר, מחולל הרעיון של הקונגרס היהודי באמריקה, נקראה אספה של עסקנים וסופרים חשובים ביום הראשון העבר, בניו־יורק, במלון מיקאלפין, לשם התיעצות בדבר יצירת קונגרס יהודי עולמי.

נאמו: אברהם שומיר, שהיה יושב־הראש, ראובן ברייניז, השופט לואיס גיבס, ג. זליקוביץ, ד"ר הילקוביץ, ד"ר גרוסלוב, ד"ר קלר, עורך־הדין מאיר גרינברג ואחרים.

שומיר השתדל להוכיח בנאומו על־פי ראיות היסטוריות, כי השתדלנות של יחידים או של קבוצות בודדות לא הביאה לרוב תוצאות מזהירות וכי תמיד שררה השאיפה בקרב בני עמנו ליצור באות־כח של כל היהודות, כעין „סנהדרין" או בצורה אחרת.

ברייניז, שהוא אחד התומכים הנאמנים של רעיון הקונגרס היהודי העולמי, העיר בנאומו, שהועידה הציונית בלונדון החליטה, כי הקונגרס הציוני שיתכנס בקיץ הבא יטפל ביצירת הקונגרס היהודי הכללי, ולכן מן הראוי הוא, שאספה זו, הניו־יורקית, תחליט לקרוא לקונגרס יהודי כללי רק אחרי התכנס הקונגרס הציוני.

אחרי בירורי דברים מצד יושב־הראש ואחרים נתקבלה ההחלטה: לקרוא לקונגרס יהודי כללי בעיר האאג, ביום 31 לחודש מאי של שנת 1921.

נבחר ועד־פועל ובו נכנסו: אברהם שומיר — יושב־הראש, ראובן ברייניז, עורך־הדין גרינברג, השופט גיבס ומרת סיידי אמריקאן — סגני יושב־הראש, מר הררי פישל — גזבר ומר ליאו וולפסון — מזכיר.

הועד הזה יספח אליו עוד 11 חברים.

* * *

מחאת הכהנים ה„באפטיסטים".

באספה של „האגודה הניו־יורקית של הכהנים הנוצרים הבאפ־טיסטיים", שהיתה בראשית השבוע העבר בניו־יורק, הוכנסה הצעה, על־ידי הכהן הבאפטיסטי טשארלס מיקוי מברוקלין, לקבל ריזולוציה של מחאה נגד הפוגרומים ביהודי פולניה וארצות אחרות ולמסור אותה אל „המחלקה המדינית" בוואשינגטון ולהעתונות האמריקאית. מצב הרוח של כל הכהנים האמריקאיים היה לטובת הריזולוציה. אולם שני כהנים פולניים, שהשתתפו באספה, קמו תיכף והודיעו, כי כל הידיעות בדבר פוגרומים הנערכים ביהודי פולניה הן מזויפות וכי באמת שוררים יחסים „ידידותיים" בין הממשלה הפולנית והיהודים. החלט, שהמציע יספיק במשך שבוע תעודות המאשרות את הידיעות בדבר מצב יהודי פולניה.

הכהן מיקוי פנה תיכף אל „ההסתדרות הזמנית של הקונגרס היהודי" וקבל את כל התעודות שיש ברשותה בנוגע לענין זה. יש איפוא לקוות, כי באספתם הבאה יקבלו הכהנים הבאפטיסטים ריזולוציה מתאימה.

* * *

החלטות ועד התעודות למורים.

מר ישראל קנוביץ, המזכיר של „ועד התעודות למורים עברים", מבקש אותנו לפרסם את הידיעות הבאות:

ועד התעודות למורים העברים שבניו־יורק הביא בחשבון, בישיבתו האחרונה, את כל פעולותיו בשנה שעברה, תר"ף, ועבד לפניו תכנית עבודתו לשנה הנוכחית, תרפ"א. מתוך הדין־וחשבון של השנה העברה אנו רואים, כי לא פחות מארבע מאות ושמונים מורים פנו אל הועד בדרישת תעודה. מתוך המספר המסוים הזה קבלו, לעת עתה, רק 331 מורים את תעודותיהם, כל אחד ואחד לפי מדרגתו שהוא ראוי לה. יתר המורים שלא קבלו תעודה עד היום מתחלקים לג' סוגים: א) מורים כאלה שועד התעודות לא מצא אותם ראויים כלל לתעודה, ב) מורים שיקבלו את תעודתם בעוד זמן קצר, ג) מורים העומדים להבחן.

בישיבה זו נתקבלו גם־כן ההחלטות הבאות: א) הפרופיסור מרדכי קאפלאן ימלא, לפי שעה, את מקומו של הפרופיסור פרידלאנדר ז"ל בתור יושב־ראש. ב) ועד התעודות יפנה אל ועד התמיכה של בתי־הספר המאוחדים דניו־יורק, בתי־הספר המאוחדים דברוקלין ואגודת המנהלים, והוא הדין גם לשאר בתי־הספר שבניו־יורק והסביבה, שלא יקבלו בבתי־הספרים מורים שאין בידם תעודת הוראה, כדי להסיר את המכשול מדרך רוב הדירקטורים של בתי־הספר המקבלים מורים בלתי־מומחים, מחוסרי אחריות על חנוך הילדים. כפי הנשמע, שמה כבר אגודת המנהלים לב לזה ומחליטה שלא לקבל מורים בלי תעודת הוראה, וכמו־כן אגודת המורים והמורות העבריים מדקדקות גם־כן שחבריהם יהיו בעלי תעודה. ג) התעודות לא תנתנה מהיום והלאה רק מפאת ידיעותיהם העבריות של בעליהן, כמו שניתנו בשנה העברה, אלא שהמורים יעמדו על הבחינה בכל הענינים הנוגעים להוראה העברית, היינו, ידיעות עבריות, השכלה כללית, פדגוגית, אישיות וכשרון הוראה, ועל־פי זה ישיגו את תעודותיהם ויתחלקו לג' מדרגות: א, ב, ג.

* * *

בחוץ־לארץ.

באנגליה.

— התקפות חדשות של ה„מורנינג פוסט". העתון האנטישמי הזה הולך ומפרסם שורה של מכתבים מארץ־ישראל, הכתובים בידי סופרו המיוחד, שבהם נתקפים הציונים על ה„אינטריגות" שלהם בארץ. במכתבו הראשון מוכיח הסופר, כי התנועה היהודית ו„אינטריגות" הציונים תגרומנה להכרזת „מלחמה קדושה" מצד המושלמנים נגד אנגליה. הערבים — מברר הכותב — נכונים לעבוד מתוך ידידות עם היהודים מן הדור הישן, אבל לא עם הציונים.

באותו המכתב מודה אמנם הכותב, כי הממשלה הנוכחית של הארץ תחת הנציב שמואל מתנהגת בצדק ויושר עם כל הצדדים. אילם באחד ממכתביו המאוחרים הוא מתחרט, כנראה, על דברי השבח שלו ביחס לנציב והוא משתדל להוכיח את ההפך: כי יהודי ובפרט ציוני לא יצלח לעולם למשרת נציב בארץ־ישראל. על יסוד „חקירותיו" הפרטיות מודיע הכותב האנטישמי, כי גם הערבים וגם הציונים אינם שבעים רצון מהנציב שמואל. האחרונים כועסים עליו, על שאינו מאשר את תכניותיהם בנוגע לבנין הארץ.

בכלל, היא מעיד, אינן מתאימות תכניותיהם של הציונים השואפים לגדולות לפלשתינה העניה". והוא מפחיד את הקוראים האנגליים, כי הממשלה האנגלית תהיה נצרכת סוף־סוף לכלכל בכסף את המפעלים המסוכנים של הציונים.

* * *

בפולניה.

— סיוע קונסטרוקטיבי. ועד החלוקה בפולניה התחיל עכשיו להוציא לפעולות את סדור עבודת הסיוע באופן קונסטרוקטיבי. פעולתו הראשונה על דרך זו היא: נתינת מכונות תפירה להייטים היהודים העניים על־מנת לשלם בעדן כשתשיג ידן.

— בעת האחרונה התפרץ סכסוך מפלגתי בין העסקנים היהודיים בווארשה בשל ששת מיליונים דולארים ש„ועד הסיוע ליהודי ווארשה" הניו־יורקי שלח לעירם על שם העסקנים הציוניים ה. פארבשטיין וד"ר קלומל. הכסף נשלח במטרה ליסד באנק להלוואות לסוחרים היהודיים הקטנים ועכשיו תובעים באי־כח המפלגות הרא־דיקאליות וגם של אגודות אורתודוכסיות אחדות את חלקם ביצירת הבאנק הזה. העסקנים הציוניים טוענים, שדבר יצירת הבאנק הזה לא צריך לשמש ענין לפוליטיקה מפלגתית ואין כאן שאלה של באות־כח המפלגות אלא שאלת האחריות בעד הוצאת הדבר לפעולות באופן מתאים, וכיון שהכסף נשלח על שם העסקנים הציוניים הם סוברים, שחובתם היא למסור את הפקוח על יסוד הבאנק הזה להסתדרות הציונית.

— „כבוש" בתי היהודים. הרבה מן היהודים שנגרשו בשעתם מהערים שהיו סמוכות לשטח המלחמה עם הבול־שביקים קבלו עכשיו רשיון לשוב לבתיהם, אולם בשובם מצאו את בתיהם מוחזקים על־ידי הפולנים החושבים את עצמם ל„בעלי־הבתים האמתיים. הדיפּוטאטים היהודיים הגישו לממשלה רשימה של מקרים כאלה.

— דרישת היהודים בנוגע לדאנציג. לפי ידיעת העתון „דר צייט" הניו־יורקי, ניתנה רשות למלאכות יהודית מדאנציג להתיצב לפני ועדת „הממשלות המאוחדות" בפאריז שתדון בדבר ה„סטאטוס" של העיר. המלאכות תעורר את השאלה בדבר מצבם של התושבים היהודים בדאנציג ובדבר רבבות המהגרים היהודים הזורמים אל נמל העיר הזאת בעת האחרונה. המלאכות תדרוש, כי הדוף ומשרדי ההגירה יעמדו תחת השגחת ועדה בין־לאומית.

(כידוע, מסרבת פולניה להסכים, שנמל העיר דאנציג יעמד ברשותה של ועדה בין־לאומית והדבר נמסר עכשיו אל ועדת הממשלות המאוחדות).

* * *

בגרמניה.

יחס הפרופיסור איינשטיין אל הלאומיות היהודית. הועד המרכזי של האזרחים הגרמנים בני דת משה נכנס לישיבה לדון על־דבר האמצעים במלחמה נגד האנטישמיות באוניברסיטאות. לאספה זו נקרא גם הפרופיסור א. איינשטיין. הפרופיסור לא רצה לקבל את ההזמנה ושלח אל האספה את המכתב הזה:

„קבלתי את ההזמנה לבוא אל הישיבה, שמטרתה לאחוז באמצעים נגד האנטישמיות בחוגים האקדמיים. הייתי בא בחפץ לב לישיבה זו לוא קויתי שהאספה תביא לידי תוצאות טובות. אבל ראשית כל צריך ללחום נגד האנטישמיות והעבדות המוסרית בין היהודים גופם. כשיהיה לנו די אומץ להתיחס אל עצמנו כאל עם, וכשיהיה בלבנו די רגש כבוד לעצמנו, רק אז נוכל להעיר רגשי כבוד אלינו גם מצד אחרים. האנטישמיות תתקיים כל זמן שהיהודים יתאמצו לבוא במגע עם אי־היהודים. אבל סוף־סוף למי איכפת כל זה? אפשר שהודות להאנטישמיות חיים אנו וקיימים בתור עם? אנכי לכל הפחות אינני מטיל כל ספק בזה.

„בקראי את המלים „האזרחים הגרמנים בני דת משה" אינני יכול להתאפק משחוק של צער. מה הוא פירושו של השם היפה הזה? האם מי שחדל מלהאמין חדל גם מלהיות יהודי? לא. בשם הזה יש כוונה אחרת: ראשית, שאין לי כל שייכות עם אחי המזרחים האומללים. ושנית, אין אני הפץ להמנות בין בני עמי. האם מן היושר הוא זה? האפשר לצפות שהאריים יכבדו אנשים כאלה? אנכי אינני אזרח גרמני. יהודי הנני והנני שמח כיון ששייך אני להעם העברי, אף־על־פי שאין אני חושב אותו להעם

הנבחר מכל העמים. נשאיר־נא את האנטישמיות להאריים ואנחנו נתיחס באהבה לאחינו בשרנו.

„אל תכעסו עלי על גלוי דעתי. אין כל כוונה רעה בלבי.

„ברגשי כבוד רב,

א. איינשטיין".

* * *

בחצי האי קרים.

בקשר עם התגברות התנועה וההסתה לפוגרומים בחצי האי קרים ובממשלת ווראנגל הוציא ועד הדלגאציות היהודיות בחודש העבר הודעה רשמית זו:

סכנת פרעות ירבתה לפוגרומים בשטחים שנכבשו ע״י צבאות ווראנגל.

ועד הדלגאציות היהודיות מקבל בלי הרף ידיעות מעוררות דאגה על מצב הפליטים והתושבים היהודים בקרים. בכל השטחים שנכבשו ע״י ווראנגל נשרפת אימת פוגרומים התושבים היהודים. מלבד הרבה עסקנים מדיניים רשמיים מנהלים תעמולה תריפה לפוגרומים הכמרים ובכלל הסיעה הדתית. הם מפיצים בין התושבים הנוצרים קולות קוראים לערוך טבח ישדיטה ביהודים. ראמתלה ידועה: כל היהודים הם בולשיביקים והבולשיביקים הם יהודים. גם בכפרים הקטנים קוראים. הכמרים האורתודוכסים את קולות־הקוראים האלה בשעת התפלה.

הציר הרוסי בפאריז, מר מאקלאקוב, שבקר לפני זמן־מה את קרים, פנה בנידון זה לווראנגל ועורר את תשומת־לבו על העובדות האלו. הוא הדגיש שתעמולה מעין זו עלולה להביא נזק רב לרוסיה מנקודת־מבט פוליטית. על זה ענה ווראנגל, שאין ביכלתו לעשות משהוא נגד הכנסיה והסיעה הדתית והציע לציר לפנות אל הכומר הידוע בוגלקוב ולנסות את כח השפעתו עליו. אבל השתדלותו של הציר לפני מנהל תעמולת הפוגרומים הידוע הזה נשארו בלי כל תוצאות. ומובן שלא יכול היה להיות אחרת. ביגלקוב שהיה אחד ממעריציה הכי גדולים של הרית מאיקס נרפר לתיאודיטיקון הפאנאטי של התנועה הריאקציונית ירניתי בעת ראש הכמרים ואב הקלריקאליות הלוחמת ובעל השפעה ענקית על החוגים של הסיעה הדתית יהבי הכנסיה הרוסית. הוא גופו מטיף להגברת והרחבת התנועה והתעמולה לפוגרומים. הכמרים ממשיכים מבלי כל פחד ועונש את הטפתם שנוסכת ארס מסוכן ללבות שומעיהם.

הכומר הידוע ווסטוקוב מטיף ברבים לערוך טבח והרג ביהודים. לפי העתון „יוזשניה ווידומוסטי" מסיוואסטופול התחיל ההמון אחרי אחד מנאומיו האחרונים של ווסטוקוב לשיר הימנון דתי יקרא: „מתי איפוא יהיה הפוגרום".

ווראנגל אינו אוחז בכל אמצעים בשביל להעניש את הפושעים המסיתים והמגרים את ההמון ואינו משתדל לקדם את פני הפוג־רומים. אדרבה, הוא מרכז מסביבו את הריאקציונרים הכי חשובים שהנם סכנה איומה גם בשביל היהודים וגם בשביל עתידה של רוסיה.

* * *

בארצות אחרות.

— תערוכה אמנותית. בוינה נפתחה תערוכה של יצירות האמנים היהודים. הוצגו 400 תמונות.

— הצטיינות חברה יהודית לאומית להתעמלות. החברה היהודית להתעמלות בוינה — „הכח", שחבריה הם צעירים לאומיים, לקחה חלק בהתחרות של כל החברות מסוג זה בווינה והצטיינה מכולן.

— הסתדרות יהודי טשיכוסלובקיה. יהודי רוסיה הקארפאטי שבטשיכו־סלובקיה התאחדו בהסתדרות אחת.

הגיינרים היהודיים, שהשתתפו במלחמה בעד חופש הארץ, הגישו תזכיר לנשיא מאסאריק בדבר התעמולה האנטישמית המתנהלת בעת האחרונה בעתונות הטשיכו־סלובקית. הם דורשים, כי הממשלה תאסור את התעמולה הזאת.

— פליטי אוקראינה בדרך לארץ־ישראל. מודיעים מקונסטאנטינופול, שאלפי יהודים מאוקראינה הם עכשיו בדרך לקונסטאנטינופול וכמעט כולם שואפים ללכת משם לארץ־ישראל. מספר גדול מהם הוא בלי כל אמצעים חמריים. נוסד ועד מטעם היהודים הרוסים שבעיר לדאוג לפליטים.

* * *

בארץ־ישראל.

— הסמכות (האוטוריטט) של אספת הנבחרים ו„הועד הלאומי". בישיבה החמישית של „אספת הנבחרים" נתקבלו ההחלטות הבאות שהוצעו על־ידי ה„ועדה המתמדת" (פירמאנינץ אויסשוס):

א) אספת הנבחרים היא המוסד העליון לסדור עניניו הצבוריים הלאומיים של העם העברי בארץ־ישראל ובא־כחו כלפי פנים וכלפי חוץ. ב) אספת הנבחרים מניחה במושבה הראשונה את היסוד ליצירת האוטונומיה הלאומית של העם היהודי בארץ־ישראל.

משך קיום אספת הנבחרים והמושבים: א) אספת הנבחרים תתאסף למושב השני לא יאוחר מחודש אייר שנה זו. ב) משך קיום אספת הנבחרים זו יוגבל במושב השני.

הועד הלאומי ותפקידו: א) אספת הנבחרים בוחרת מקרבה ועד לאומי ליהודי ארץ־ישראל ביחס אחד־לעשרה ממספר הצירים. ב) הועד הלאומי מנהל בהתאם להחלטות אספת הנבחרים את כל עניני היהדות ארץ־הישראלית והוא בא־כחה כלפי פנים וכלפי חוץ. ג) על הועד הלאומי להשיג אשור מהממשלה לאספת הנבחרים וועדותיה.

התקציב והמסים: א) אספת הנבחרים קובעת מיד תקציב לצרכי אספת הנבחרים, הועד הלאומי ויעדותיו ומוסרת לועד הלאומי לגבותו. ב) אספת הנבחרים מטילה על הועד הלאומי לעבד חוקת מסים כללית לצרכי הישוב ולהגישה למושב השני של אספת הנבחרים.

בחירות ותקנות: א) מטילים על הועד הלאומי לערוך תקנות בחירות לאספת הנבחרים, לקהלות ולמושבות ולהציען לאספת הנבחרים במושב השני. ב) על הועד הלאומי לעבד חוקת הקהלות ולהגישה במושב השני של אספת הנבחרים.

ההצעות והחוקים שיעובדו על־ידי הועד הלאומי ויוגשו למושב השני צריכים להתפרסם בעתונים חודש ימים קודם קביעתי.

ההצעות נתקבלו פה־אחד. הנאספים קמו ממקומם והיו את ההחלטות בשירת „התקוה" ו„תחזקנה" והישיבה נגמרה מתוך התרוממות־רוח.

החרדים לא השתתפו בקבלת ההחלטות האלה.

ד"ר טהון, דוד ילין ובן־צבי נבחרו אחר־כך לנשיאי „הועד הלאומי".

התנועה הלאומית

הועידות של „צעירי ציון“ וה„מזרחי“.

בשלשת הימים הראשונים של השבוע העבר נערכה ברוטשסטר ועידת היסוד של המפלגה החדשה בציוניות האמריקאית — „צעירי ציון“. כמות הצירים והמיסדים הראשונים לא היתה גדולה ביותר, אולם באיכותם הם אידיאליסטים נלהבים השואפים להחיות את הנשמה הציונית בתוך הגוף הציוני המאורגן שגדל כמו מאליו בשנים האחרונות אחרי המאורעות ההיסטוריים.

החגוך של המוני הציונים על האידיאלים הרמים, שיוצרי הציוניות וטובי עסקניה שאפו אלהם ומפתו אותם במשך זמן רב, עבודה תרבותית־לאומית והפצת התרבות העברית בגולה, האלמנט העממי בציוניות, המצב שנתהוה בציוניות העולמית והאמריקאית אחרי הועידה בלונדון, ולאחרונה — הפרוגראמה העיקרונית של המפלגה הציונית העממית החדשה הזאת, כל אלה היו הנושאים של הויכוחים במשך הישיבות של הועידה.

עד המסר הגליון הנוכחי של עתוננו לדפוס נתקבלו במערכתנו הידיעות הטלגראפיות הבאות בדבר ההחלטות החשובות של הועידה.

החלט: שהמפלגה תכנס בתור פראקציה בתוך ההסתדרות הציונית האמריקאית ולדרוש הכרה רשמית מאת ההסתדרות בועידתה הבאה; להתמכר לעבודה תרבותית־לאומית בתוך היהדות האמריקאית; ליסד באמריקה קבוצות „החלוץ“; לסיע ליסוד באנק קואופיראטיבי בארץ־ישראל ולארגן קבוצות קואופיראטיביות בקרב ה„עולים“ מאמריקה לארץ ישראל. נתקבלה גם כן החלטה של מחאה נגד הממשלות האדירות בעד אי־עשותם דבר להפסקת הפוגרומים.

מר מ. זלדין נבחר למזכיר ראשי ומר ק. ווייטמאן — לגזבר.

בתוך יתר נאומי הסגירה נשא מר ריבקין נאום עברי שעורר התלהבות עצומה.

הועידה שלחה טלגראמה של ברכה לנציב הרברט שמואל והביעה את תקותה שיצליח בתפקידו הממשלתי לטובת עם ישראל.

— ביום הראשון העבר נערכה בבאלטימור אספת־עם עברית לכבוד פתיחת הועידה של ה„מזרחי“ האמריקאי. יושב־הראש היה עורך־הדין יצחק א־ין. נאמו: ד"ר מ. וואקסמאן, כ. ליפסון, י. ריבקינד, ד"ר ישראל אפרת והרב אושינסקי. ד"ר בלוסטון הקריא משיריו.

הועידה נפתחה ביום השני העבר על־ידי נשיא ה„מזרחי“, הרב מאיר ברלין. נקראו טלגראמות של ברכה מאת: ד"ר חיים ווייצמאן, הרב י. ל. פישמאן מארץ־ישראל, הרמאן שטרוק מגרמניה, סטוארט שמואל (אחי הנציב העליון בארץ־ישראל) מלונדון ומאת אגודת האינג'ינירים הציוניים.

למזכירי הועידה נבחרו: ד"ר וואקסמאן, הרב זלוטניק ומר ניימאן.

ההחלטות של ועידת המזרחי וכן יתר ההחלטות של ועידת צעירי ציון וגם פרטים חשובים משתיהן נפרסם בעתוננו אחרי שיתקבלו במערכת עתוננו הפרוטוקולים הרשמיים.

שונות

הנשף העברי לכבוד קצנלסון.

קהל גדול של עברים מניו־יורק והסביבה מלא ביום 4 לנובמבר העבר את אולם קלינטון הגדול בניו־יורק, בבואו לקבל את פני המשורר החביב יצחק קצנלסון. וכשם שהנשף הצליח מצד כמות המשתתפים, כך הצליח גם מצד עריכתו.

יושב־הראש היה ראובן בריינין ובנאום הפתיחה שלו תאר בצבעים יפים את תמונתו הרוחנית של האורח בתור משורר, דראמאטורג ובתור עסקן־מחנך.

את החלק היותר גדול של הנשף מלא המשורר עצמו, בהקריאו את המחזה שלו, אחד ממיטב יצירותיו, „לרגלי הכרמל“. הסגנון המקורי של המשורר והקראתו האמנותית גרמו עונג רוחני רב לנאספים.

הושרו אחדים משירי קצנלסון, „הכל עולה“, „תבת נח“, „אלגיה“ — על־ידי מרת הדסה דנדס והמקהלה של בית־הספר הלאומי. ראובן גרוסמאן דקלם את השיר של קצנלסון „לשקיעת חמה“. הנשף נגמר עם שירת „גילו הגלילים“ מאת קצנלסון על־ידי המקהלה והקהל.

* * *

בקורו של גורדוי באמריקה.

לפי ידיעות לשכת העתינות היהודית יבוא בקרוב הד"ר מאפס גורדוי לאמריקה וירציא שורה של הרצאות בערים שונות.

* * *

נדבת זנגביל לה„בית־נאמן“ על שם שיף.

כפי שמודיעים מלונדון, הודיע ישראל זנגביל לבאי־כח הנהלת ה„בית־נאמן“ בירושלים, שהוא נכון לנדב את כל ספריו לספריה הלאומית, אולם הוא מתנה, שיוקדשו למזכרת הנדיב המנוח יעקב שיף.

* * *

ש. אנ—סקי (ראפופורט).

עם המסר הגליון הנוכחי של עתוננו לדפוס קבלנו את הידיעה המעציבה על־דבר מותו של הסופר היהודי העממי, העתונאי החרוץ והעסקן החברתי־מדיני הידוע שמואל אנ—סקי (ש. ראפופורט).

אישיותו של אנ—סקי, כפי שהשתקפה ביצירותיו הספרותיות וכפי שנתגלתה בעסקנותו החברתית, הצטיינה בהרכבתה המגוונת ורבת היסודות. הרבה הפכים נתמזגו בנשמתו באופן הארמוני. כן התלכדו בקרבו האדם היותר מודרני שבו, הריבולוציונר והחפשי בדעותיו עם היהודי שבו, שהיו בו ניצוצות מן היהודי המשמר, מלא תמיד געגועים על המנהגים והליכות החיים המסורתיים ומעריץ את המאור שביהדות בצורתו המקורית.

חלק גדול מעבודתו הספרותית הקדיש המנוח ל„פולקלור“ ולאטנוגראפיה של היהודים. במשך שנים אחדות נסע בערים שונות ברוסיה ואסף מפי העם הרבה מעשיות ומסורות וכן קבץ הרבה דברים שבקדושה וחפצים היסטוריים בקרב הקהלות השונות.

ש. אנ—סקי מת פתאום בשנת ה־57 לחייו ביום השני העבר בעיר ווארשה ששם גר בעת האחרונה. עוד יום לפני מותו התעסק ביסוד חברה לאטנוגראפיה יהודית בווארשה. שלום לעפרו!

חייב אָדם מישראל לקרוא עברית — קראו את „התורן"!

תנו משפט הבכורה להמודיעים ב„התורן"!

החפצים אתם לקנות קרקע בארץ־ישראל?

קנו תעודות־קרקע אצל קהלית ציון.

קהלית ציון היא חברה מיוסדת בניו־יורק על־פי חוקי מדינת ניו־יורק.

מה היא מטרתה?

להביא לידי כך שהיהודים החפצים להתישב בארץ־ישראל או להושיב שם את קרוביהם ממזרח אירופה יוכלו לרכוש להם נחלה בארץ־ישראל, מעובדה ומפותחה, על־פי תנאים קלים במשך שש שנים.

איך אפשר לרכוש נחלה כזו על־ידי קהלית ציון?

קודם כל צריכים להיות לחבר לקהלית ציון ולקנות מניה שמחירה 10 דולארים. חוץ מזה החובה מוטלת על כל חבר לקנות תעודת־קרקע אחת או יותר. מחיר כל תעודת־קרקע הוא מאתים וחמשים דולארים. את זה משלמים ב־25 תשלומים רבעי־שנתיים, 10 דול. בכל רבע שנה בעד כל תעודה, באופן כזה משלמים את כל הסכום במשך 6 שנים.

מה מתהוה בסוף שש השנים?

בסוף שש השנים מקבל כל חבר העברת־זכות (דיד) על נחלתו. גורל הנחלה תלוי במספר התעודות שהחבר קנה ושלם בעדן.

מה אם החבר איננו יכול להתישב בארץ־ישראל אחרי ששת השנים?

אז קהלית ציון תעבד את נחלתו עוד 4 שנים ואת ההכנסה מהנחלה תתן לחבר.

מה אם החבר איננו יכול להתישב בארץ־ישראל בסוף ארבעת השנים האחרונות, זאת אומרת בסוף 10 שנים?

אז החבר יכול למסור את נחלתו לקרוב או קהלית ציון תמכור את נחלתו לאחר ותשלם לו 90 אחוזים ממחיר־השוק בזמן ההוא.

כמה חברים יש לקהלית ציון?

שלשת אלפים מאתים ששים ותשעה חברים שיש להם תעודות העולות לערך שני מיליונים דול.

האם יש כבר לקהלית ציון קרקע בא"י?

קהלית ציון כבר יסדה את המושבה העברית הראשונה מימי המלחמה — באלפוריה — שיש לה שטח יותר מ־8000 דונמים ועליה עובדים 34 אנשים.

איזה תקוות תלויות במושבת באלפוריה?

התקוות הן טובות מאד. קהלית ציון הנהיגה שם בפעם הראשונה את עבוד האדמה על־ידי מכונות־עבודה. בזה הם צעדו צעד אחד קדימה והרושם הוא גדול על כל מהלך הישוב החדש.

המביאה באלפוריה שכר?

בהתחשבות עם כל התלאות והקושי הקשורים עם יסוד מושבה חדשה, מראה באלפוריה עוד בשנה הראשונה ליסודה תוצאות משמחות. בבאלפוריה השקיעו רק בערך עשרים (20) אלפים לירות, והקציר משנה זו עולה לערך ששת אלפים (6,000) לירות.

מה הן בכלל התקוות הבאות?

בשנה זו עבדנו רק 3,000 מן ה־8,000 הדונמים. בשעה הבאה הננו מקוים לעבד 6,000 דונמים, ובאלפוריה תביא תוצאות יותר טובות.

האם קהלית ציון תקנה עוד קרקע?

ספרי הקרקע פתוחים במשך השבועות האחרונים. עד עתה אי־אפשר היה לקנות קרקע. אחד הדירקטורים שלנו נמצא כעת בארץ־ישראל, ויש לו הרשיון לקנות עוד קרקע.

האם אפשר לקנות עכשיו קרקע בארץ־ישראל?

כן. יש מרחב רב של קרקע למכירה. הצורך הוא רק בכסף.

האם אפשר להטיל אמון בקהלית ציון?

הדירקטורים והמפקחים של קהלית ציון הם כולם עסקנים ידועים בעולם הציוני באמריקה. ברנארד רוזנבלאט, דזשאדזש מאק, מרת מרי פילז, יעקב די־האאז, פיטר שווייצר — אלה הם רק אחדים מהם.

איזה תועלת מביאה קהלית ציון לישוב א"י?

התועלת היא גדולה, חשובה ומעשית, מפני שמטרתה היא לקנות את אדמת ארץ־ישראל, להמציא שם עבודה לעובדים עברים ולהגדיל את הישוב.

האם החובה היא על כל ציוני להיות לחבר לקהלית ציון?

החובה מוטלת על כל ציוני ועל כל אשר בשם יהודי יקרא והחפץ לעשות דבר־מה מעשי בעד ישוב ארץ־ישראל ולא לשבוע רצון רק מדבור, להיות לחבר לקהלית ציון. בעד הכסף שהוא חושך הוא קונה לו נחלה בארצנו, ארץ אבותינו, נחלה שתהיה לפאר לו, לבניו ולבני בניו אחריו.

הגיע הזמן לבנות, אל תחמיצו את השעה,

היו בין הבונים הראשונים! היו לחברים לקהלית ציון!

בעד ידיעות מפורטות לפנות על־פי הכתובת:

AMERICAN ZION COMMONWEALTH

Affiliated with the Zionist Organization of America

55 Fifth Avenue **New York**

205 ליפשיץ פרינטינג קא., 382 לאפאיעט סטריט, ניו יארק